

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет географії, туризму та історії
Кафедра туризму та економіки

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
_____ Казаков В.Л.
« _____ » _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____
« _____ » _____ 2024 р.

РОЗРОБКА ФОТОТУРУ ДО КРИВОГО РОГУ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ТУР-20

(шифр групи)

ступінь вищої освіти бакалавр
спеціальності 242 Туризм

Спірідонової Анастасії

Олександрівни

Керівник к.г.н., доцент

Остапчук І.О.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів ____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Спірідонова Анастасія Олександрівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

	Стор.
ЗАПЕВНЕННЯ.....	2
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи фототуризму.....	6
1.1. Фотографія та туризм.....	6
1.1.1. Історія фототуризму.....	6
1.1.2. Концептуальні основи фототуризму.....	12
1.2. Сутність та специфіка фототуризму.....	16
1.2.1. Поняття фототуризм.....	16
1.2.2. Фототур та фотоекскурсія. Специфіка фототуризму.....	19
1.2.3. Класифікації фототурів.....	21
1.2.4. Складові фототуризму.....	23
1.3. Відомі світові фототуристичні агенції та фото тури.....	28
1.4. Українські фототури.....	31
РОЗДІЛ 2. Розробка авторського фототуру «Залізна мозаїка: фототур по Кривому Рогу».....	34
2.1. Аналіз потенціалу Кривого Рогу в розвитку фототуризму.....	34
2.1.1. Туристична локація – м. Кривий Ріг.....	34
2.1.2. Фототуристи та фото гіді.....	40
2.1.3. Інші складові фототуризму.....	42
2.2. Розробка авторського фототуру.....	43
2.2.1 Характеристика маршруту.....	43
2.2.2. Характеристика туристичних об'єктів.....	51
2.2.3. Специфічні аспекти підготовки фото туру.....	57
2.3. Розробка бюджету фототуру.....	59
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	69
ДОДАТКИ.....	73
Додаток А.....	74
Додаток Б.....	86

ВСТУП

Актуальність дослідження. Фотографія і туризм завжди з моменту свого виникнення йшли поруч, виступали мотивами одне одного. Сучасний турист навряд чи здатен повернутися із подорожі без спогадів у вигляді фотографій, публікацій у соціальних мережах, відеоматеріалів у яких закарбовано найзахопливіші враження від пережитого нового досвіду поза межами постійного місця проживання.

Однак чи можна вважати кожного туриста фототуристом? Чи здатна кожна середньостатистична людина зробити якісні фотографії відомих архітектурних, культурних чи природних пам'яток або себе – «селфі» на їх тлі, чи можна вважати будь-який фотографічний досвід в туристичній подорожі фототуристичним продуктом?

Теорія, методологія, специфіка, класифікація та інші особливості фототуризму докладно розкриті у різних джерелах, починаючи із теоретичних науково-дослідних праць: J. Kaewnopparat, N. Balomenou, B. [9, 1], Dan Dao, R.M. Chalfen, Jonas Larsen [4, 3, 12], Н. Залєвська, Ф. Ф. Шандор та ін. [10], завершуючи пропозицією та рекомендаціями від туристичних агенцій та фототуристів: flicess.com, accordtour.com, igormelika.com.ua, photography.in.ua, тощо [18, 16, 21, 27].

В англomовній літературі наявна досить ґрунтовна теоретико-практична розробленість фототуризму, наявні як окремі статті, так і підручники, дисертації, в україномовних джерелах, нажаль, докладних наукових досліджень фототуризму зовсім небагато, в переважній більшості в них розглядають фототуризм як один із інноваційних видів туризму.

З огляду на подальший прогрес розвитку цифрових фотокамер і удосконалення камер смартфонів, зростаючу популярність сталого туризму, - тема дослідження є актуальною.

В регіональному аспекті, нам достеменно відомо про один проведений фототур до м. Кривого Рогу (організований для групи із м. Дніпро і

проведений І. Остапчук), фотоекскурсії по місту проводить турклуб Командор, де фотографом-професіоналом винаймають Олександра Водолазського (члена спілки Криворізьких фотографів). Військовий стан вносить свої корективи у процес фотографування, однак туристичні об'єкти міста є унікальними, розташованими осторонь від багатолюдних вулиць, тому проведення такого туру вважаємо за доцільне.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити теоретико-практичні основи фототуризму і розробити фототур до Кривого Рогу.

Завдання дослідження:

1. Дослідити теоретико-практичні основи фототуризму.
2. Визначити сутність та специфіку фототуризму.
3. Проаналізувати пропозицію фототурів по Світу та в Україні.
4. Розробити авторський фототур Кривим Рогом.

Об'єктом дослідження є фототуризм.

Предметом дослідження є розробка авторського фототуру «Залізна мозаїка: фототур по Кривому Рогу».

Методи дослідження: теоретичні (аналіз та синтез літератури та джерел, історичний та логічні методи); емпіричні наукові (спостереження, порівняння, розрахунок, узагальнення, метод аналогії); економічні (розрахунок кошторису туристичного продукту).

Новизна: розробка авторського турпродукту «Залізна мозаїка: фототур по Кривому Рогу».

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості реалізації авторського туристичного продукту – «Залізна мозаїка: фототур по Кривому Рогу».

Структура кваліфікаційної роботи: вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг складає 92 стор. друкованого тексту, список використаних джерел налічує 39 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОТОТУРИЗМУ

1.1. Фотографія та туризм

1.1.1. Історія фототуризму.

Виникнення фототуризму пов'язано із формуванням двох галузей: фотографії та туризму, які виникли майже одночасно. Про туризм достеменно відомо, що галузь було засновано у 1841 р., коли англієць Томас Кук організував першу групову подорож. Офіційною датою появи фотографії вважають 1839 р., коли француз Луї Дагер опублікував спосіб одержання зображення на мідній пластині, вкритій сріблом, цей спосіб він назвав на честь себе — дагеротипія. На початку свого розвитку фотографія була радше технічною інновацією, ніж формою мистецтва.

«Фотографія» - (фр. Photographie від грец. Φως / φωτος - світло і γραφω-пишу; світлопис - техніка малювання світлом) та означає отримання та збереження статичного зображення на світлочутливому матеріалі (фотоплівці або фотографічній матриці) за допомогою фотокамери. Також фотографією, фотознімком або просто знімком називають кінцеве зображення, отримане в результаті фотографічного процесу і розглядається людиною безпосередньо (мається на увазі як кадр проявленої плівки, так і зображення в електронному або друкованому вигляді) [26].

У більш широкому сенсі, фотографія - це мистецтво отримання фотознімків, де основний творчий процес полягає в пошуку та виборі композиції, освітлення і моменту фотознімку. Такий вибір визначається умінням і навичками фотографа, а також його особистими уподобаннями і смаком, що характерно для будь-якого виду мистецтва. До початку 1860-х рр. фотографію зараховували до живопису, але саме в цей період відбувається розуміння різниці між фотомайстерністю та майстерністю художника.

Народжується поняття «мистецтво фотографії». У багатьох європейських країнах відбувається активне поширення фотографічної професії.

Фотографії виконуються у різних жанрах: портрет; пейзаж; макрозйомка, мікрофільмування; фоторепортаж; архітектурна фотографія; астрофотографія; іміджева фотографія; жанрова фотографія; панорамна фотографія; плернерна фотографія; рекламна фотографія; стріт-фото; тревел-фото; гастрофото тощо.

З плином часу, у міру покращення якості зображення через удосконалення техніки проявлення з'явилися перші дні художньої фотографії. Збільшення сфери використання фотографії створило потребу в транспортуванні обладнання для камери. Це було нелегке завдання, але з цього почався процес створення портативної фотографії, і її використання в сфері туризму.

Одну з перших фотоекспедицій подорожей здійснили Максим дю Камп і Гюстав Флобер. Французи виїхали з дому, щоб сфотографувати Північну Африку та Близький Схід, а зображення та історії, з якими вони повернулися, миттєво зробили їх відомими. Поворотним моментом у подорожній фотографії став 1888 рік, коли Джордж Істмен, засновник компанії Kodak, випустив першу камеру типу «наведи і знімай». Якість була набагато нижчою, але камера для зйомки зробила фотографію доступною і для любителів. Найвідомішим із перших фотоапаратів Point in Shooting був Kodak Brownie, випущений майже десять років потому. Раптом фотоапарати могли легко використовувати та транспортувати всі [26].

Отже за дату відліку в галузі фототуризму варто зазначати кінець 19 ст., саме на цей період припадає етап бурхливого розвитку транспорту, появи перших фотографій віддалених і раніше небачених пересічними громадянами місцевостей, популяризації різноманітних об'єктів, які пізніше перетворились на туристичні.

Зв'язок фотографії та туризму.

Сьюзен Зонтаг у своїй роботі 1977 р.! встановив, що фотографія змінила сприйняття світу, їй відведено роль «суспільства видовищ», в якому передача зображень змінює реальність, перетворюючи останню на привабливу, «ідеальну картину», туристично привабливу, предмет для візуального споживання [22]. У дослідженнях Дан Дао зазначається, що фотографія — це фрагментарна та суб'єктивна документація матеріальних і нематеріальних спогадів, завдяки чому водночас викликаються два світи: матеріальний і нематеріальний [4]. Образ натякає на реальність, але в той же час він дає нам символ, який потрібно інтерпретувати, особливого сенсу це набуває у випадку всесвітньо відомих природних чи культурних туристичних об'єктів. Відтак, достатньо будь кому оглянути зображення кам'яних велетнів, одразу виникає асоціація з островом Пасхи, якщо ми бачимо зображення гейзерів скоріше за все виникне асоціація з Йелоустонським національним парком, або різнокольорові прапорці на фоні синього неба – Еверест.

Кожна фотографія, зроблена туристом, має символічне значення чи цінність. Причина, чому була зроблена фотографія, і те, як це зроблено, вказують на бачення, ідеї та орієнтири фотографа, і багато в чому це досить суб'єктивне бачення. У той момент, коли створюється картина у мистецтві, це просто - картина і зв'язки з реальністю розриваються, у випадку з фотографією такого розриву нема, особливо коли мова йдеться про фотографію із подорожі [3].

Існують різні причини для того, щоб зробити знімок і вирішити, що з ним робити після цього. Мотиви для зйомки тих чи інших фотографій різноманітні і залежать здебільшого від самого фотографа. Проте є певна специфіка туристичної фотографії, залежна від мотивів туристів:

1. Найпомітнішою характеристикою фотографії, зробленої з туристичною визначною пам'яткою, є присутність самого туриста, друга або члена сім'ї, який стоїть прямо перед нею. Звісно, коли мова йде про

всесвітньо відомий туристичний об'єкт - фотографію потрібно зробити так, щоб вона не була схожа на жодну з фотографій у туристичних брошурах чи в Інтернеті. Туристи виступають проти матеріальних образів, які представляють туристичні організації. Усім відомо, що сотні фотографій певного умовного знаменитого льодовика були опубліковані, але турист хоче дати зрозуміти, що його фотографія унікальна, поставивши себе прямо перед нею. Це один із способів вказати, що це його фотографія, а не щось скопійоване з Інтернету [3].

2. Інша причина в тому, що турист хоче зберегти щось з цього моменту і хоче мати щось матеріальне як нагадування і водночас на згадку. На тому ж рівні, що й фотографія з вами перед більш-менш вражаючим об'єктом, це один із способів сказати «**Я був тут!**», так само, як у старі часи люди вирізали свої імена на стовбурі дерева. В процесі зйомки подібних кадрів турист скеровує камеру таким чином аби уникнути зайвих об'єктів у кадрі (смітник, дроти, стовби, інші туристи). Більш професійний фотограф намагатиметься розташувати кольори якомога тепліше та насиченіше, буде обирати вдалий ракурс і освітлення. Всі ці дії виконуються з єдиним мотивом – зробити фото, що відображають ідеальну відпустку, таку, як описували у туристичній агенції. Перш за все турист хоче побачити те, що він очікує побачити, і ці очікування з відповідними матеріальними образами домінують у першому досвіді більше, ніж реальність, яку турист може відчутти в туристичній дестинації. Багато туристів задаються питанням, як би було жити в такому мальовничому селі, і вони намагаються побачити його автентичність, відмовляючись визнавати будь-які потворні сторони. Мрія про те, що є оригінальним, трохи старомодним і автентичним, дуже жива серед туристів, і це можна помітити по фотографіях з відпочинку.

3. Водночас у туристичній подорожі можуть діяти інші механізми, так, існує **феномен спуску затвора**: турист, який не може відірвати палець від кнопки затвора і продовжує фотографувати. Він може дійти до того, що більше нічого не відчуватиме –він просто дивиться на світ через маленький

екран своєї камери спрямовуючи її на все, що відрізняється від його домашнього середовища, і натискає кнопку. До речі, такий турист майже не дивиться на зроблені фотографії. Важливим є момент зйомки, а не зображення, яке записується, важливою є також документація всього побаченого. Однак даний феномен не дає можливості насолодитися відпочинком [3].

4. Сучасним мотивом є **мотив престижу** (авторська думка) - туристи хочуть поділитися своїм досвідом зі своїми друзями, знайомими і навіть не знайомими, хочуть, щоб спостерігачі стали частиною їх досвіду, і це є причиною фотографування.

5. Домінуючу роль серед багатьох туристів відіграє бажання **побачити якомога більше цікавого**, щоб зробити цікаві фото, репортаж з місця відпочинку. Коли ви пропускаєте яскравий момент, ви втрачаєте шанс зняти хороший матеріал. Наприклад, яке розчарування, коли густий туман ховає льодовик, і турист не обмежується тим, що він не бачить це видовище, це також означає, що турист він не може його сфотографувати і повинен повернутися з порожніми руками. Очевидно, що очікування також відіграють свою роль у цьому процесі.

І, які б мотиви не були у туриста в момент зйомки певної фотографії, те, що відбувається з цією фотографією потім, це зовсім інша історія. Після відпустки більшість туристів вирішують, що робити з тисячами зроблених фото, оскільки лише тоді вони усвідомлюють потенціал кожної фотографії. Тут є фундаментальна відмінність між фотографами-туристами та професійними фотографами [3].

Турист сортує фотографії за принципом пам'ятаю місце – не пам'ятаю, вдало виглядаю чи ні, вдало виглядає туристичний об'єкт чи ні. Видалення фотографій - не одне з улюблених занять будь-якого туриста, але це необхідна робота. Іноді темне, розмите зображення може служити заставкою, але багато зображень доведеться стерти. Вибір того, що вважається «хорошим» знімком, повністю залежить від туриста. Вибір для фотоальбому (у блозі чи іншому

інтернет-інструменті) робиться з урахуванням коментарів друзів чи колег. Далі свою роль відіграє певне марнославство: будь-яка фотографія, на якій турист виглядає не привабливо - може бути швидко видалена, незважаючи на вражаючий фон. Очевидно, що турист хоче похвалитися красивими фотографіями, і уявлення про те, що є красивим, залежить більше від змісту, ніж від технічної якості. Дикі тварини, захоплюючі краєвиди, барвисті ринки або романтичні заходи сонця - це те, що шукає турист. Фотографії з обома характеристиками – цікавий зміст і високі технічні стандарти – є найкращими фотографіями, які будуть показані всім [1]. Ще один момент стосується спогадів, які людина має і хоче зберегти. Фотографія служить кілочком для спогадів.

Туристи які робили мало або зовсім не фотографували під час відпустки, стикаються з проблемою, як не забути побачене, коли у них немає матеріальних речей, які б їм нагадували про відпочинок у певній дестинації.

Отже, якщо на початкових етапах розвитку туризму фотографія слугувала маркетинговим ходом, рекламою туристичної дестинації, робила її впізнаваною для тих, хто ніколи не бачив цього місця і викликала мотиви здійснити подорож до незвіданого, то зараз ця функція доповнилась мотивом закарбувати приємні спогади про подорож і відпочинок, навіть поділитися переживанням цих миттєвостей, емоціями з певним колом знайомих за рахунок використання соціальних мереж. Цікаво, що із розвитком всесвітньої мережі інтернет і різних типів соціальних мереж (особливо Інстаграм та Тік-Ток) з часом розрив між безпосереднім споживанням туристичних послуг самим туристом та співпереживання цих емоцій і вражень стороннім глядачем майже відсутній, і це може виступати іще одним фактором вибору певного місця відпочинку [4]. Таке бажання буде ґрунтуватися на позитивному досвіді пережитому із кимось на відстані і прагнення отримати такий самий досвід.

При плануванні подорожі для пошуку інформації туристи за краще використовують соціальні медіа-платформи, наприклад TripAdvisor, або

переглядають відеоблоги відомих туристів (добре відомий «Орел і решка», блоги Антона Птушкіна, Дмитра Комарова, Євгена Синельникова тощо). Це призводить і до того, що мандрівники у подорожах користуються соціальними мережами, аби продемонструвати знайомій аудиторії цієї мережі спосіб проведення вільного часу, особливості туристичної дестинації, поділитися враженнями про відпочинок. І тут викривається важлива роль соціальних медіа - вони сприяють розширенню взаємодії між користувачами, створенню контенту, впливу на вибір туристів та формуванню соціальних і культурних орієнтирів у туристичних подорожах. І тут роль фотографії та коротких відео можна використовувати для виховання туристичної культури і прагнення пізнати спочатку рідний край, Україну, зрештою – інші країни світу.

Таким чином, є 3 типи взаємозв'язку між туризмом і фотографією:

- фотографія як форма фіксації та збереження спогадів,
- фотографія - крок до просування туристичних продуктів,
- фототуризм як нова функція в існуючій туристичній індустрії.

По суті тепер туризм і фотографія нерозривно взаємопов'язані, не говорячи про те, що певні туристичні дестинації самі по собі стали об'єктами окремого виду туризму – фототуризму.

1.1.2. Концептуальні основи фототуризму.

Фотографічний туризм - це вид туризму за інтересами, або хобі-туризм. Об'єктом фотозйомки можуть бути пейзажі, портрети, природа, їжа і навіть мікрооб'єкти [6].

В той же час цей вид туризму сміливо можна відносити до індукованого соціальними мережами. Соціальні медіа-платформи - це взаємодія в Інтернеті та послуги, побудовані на високотехнологічних засадах соціальної мережі, які дозволяють людям об'єднуватися один з одним для створення контенту, обміну моментами, думками, відгуками та інтересами. Що стосується пошуку інформації про туристичні дестинації, то розвиток

соціальних медіа-платформ наразі є чи не єдиним місцем пошуку інформації про майбутні місця подорожей сучасних туристів. З прийняттям глобалізації Інтернету з'явилася концепція «індукованого соціальними мережами туризму» [9], пояснюючи, що це, ймовірно, явище, коли люди схильні подорожувати до місця призначення або атракції, зацікавившись контентом, розміщеним на платформі соціальних мереж. Хоча коріння фототуризму лежить іще до появи соціальних мереж, тим не менше в розвитку сучасного фототуризму цей мотив є значущим. Наприклад, озеро Дельта в Національному парку Гранд-Тетон (США) є результатом вищезгаданої теорії, оскільки воно приймає понад 145 туристів і відвідувачів порівняно з набагато меншою кількістю в минулому.

Одним з вирішальних факторів, що сприяють прийняттю рішень туристами та формують їхні уявлення про туристичні дестинації, є імідж дестинації. Цей феномен можна проілюструвати за допомогою концепції «герменевтичного циклу репрезентації», автором якої є О. Jenkins [7]. Фактором, який впливає на рішення туристів обрати місце відпочинку - є зображення цього місця, що дозволяє їм сфотографувати і підкріпити свої образи місця призначення. Кожен турист має власний образ туристичної дестинації, однак бажання її відвідати є дещо індивідуалізованим, оскільки кожен турист діє виходячи із інформації з соціальних мереж і власного досвіду подорожей, загального рівня культурного розвитку, особистих переконань.

Фотографія змінила способи пошуку та сприйняття інформації про нові дестинації. По-перше, засоби масової інформації, такі як відгуки або публікації на тему подорожей, розміщені попередніми мандрівниками на платформах соціальних мереж, відіграють певну роль у створенні попередньо спроектованих образів, які детермінують бажання подорожувати для інших.

Коли туристи задовольняють своє бажання в попередньому місці призначення, спроектовані образи, які вони сприйняли, можуть спонукати їх відвідати відомі ландшафти або добре відомі туристичні об'єкти і зняти свій

досвід на камеру, щоб закарбувати в пам'яті свій візит. Туристи схильні обирати знайомі місця, які вони уже бачили, тож їхнє мислення буде спрямоване на те, щоб сфотографувати себе в тих самих місцях. Таким чином, фотографії туристів можна розглядати як форму спроектованих зображень і розпочати повторюваний цикл репрезентації, який зрештою вплине на перспективи інших туристів у сприйнятті зображень. Фотографування стає обов'язковим додатком туристів, а туристична фотографія розглядається як доказ присутності туристів у віддаленому місці. Різні люди зазвичай мають звичку здійснювати несхожі дії при фотографуванні і відтворювати свій реальний досвід різними методами через свої мотивації та очікування. Багато досліджень показали, що велика кількість фотографій з подорожей, зроблених туристами, збігаються одна з одною і дублюють проєктовані образи, які рекламують господарі дестинацій.

Фототуристів можна розглядати як мандрівників, які вирушають у подорожі з метою попрактикуватися у фотомистецтві. Вони прагнуть відвідати конкретні місця або райони, на які натрапили на інтернет-платформах, щоб зафіксувати унікальність цих місць. Такі види діяльності, як фотографування та обмін фотографіями чи зображеннями, вважаються обов'язковими під час подорожі, і ці фотографи очікують, що вони шукатимуть саме ті місця, які вони бачили на зображеннях раніше, або навпаки не бачили їх, але інформація про ці об'єкти, їх унікальність є. Останній аспект не вписується у вище зазначену концепцію «герменевтичного циклу репрезентації» [6]. А отже в цілому слід виділяти декілька умовних груп туристів, які фотографують у подорожах:

1 - турист бачить насамперед те, що очікує побачити. Коли турист має вузькі очікування (коли він має чітке уявлення про те, що він збирається відчувати), око туриста та його камера шукають те, що він бачив раніше – наприклад, у туристичних брошурах чи на телебаченні. Це стосується особливо добре відомих туристичних об'єктів, оскільки вибір відпочинку міг

базуватися на них. І в даному випадку цей тип туриста вписується у концепцію циклу репрезентації.

2 - туристи з великими очікуваннями (ті, хто не має чіткого уявлення про очікувану туристичну дестинацію) або ті, хто не має жодних очікувань, повинні спочатку побачити, що відбувається, перш ніж почати фотографувати. Особливо це стосується спільних і випадкових джерел інформації, коли все, що відбувається серед місцевого населення, може вважатися придатним для зображення. У цьому типі фотографії інтерпретація туриста відіграє більш виражену роль не тільки тому, що він вибирає тему знімка, але й створює його. І в цьому випадку практично неможливо встояти перед фотографією, і навряд чи буде якась схожість з раніше зустріченими комерційними фото. Коли щось раптово трапляється, єдине, що турист може зробити, це схопити фотоапарат і якнайшвидше зробити знімки (відчуваючи себе журналістом), таємно сподіваючись, що це будуть топові знімки, яких ще ніхто не робив. Саме цей тип туриста не вписується у вище зазначену концепцію, і скоріше за все це і буде класичний приклад фототуриста, який подорожує з метою навчитись фотографувати і робити унікальні знімки.

3 – турист, який прагне зробити унікальні фото досить відомих туристичних об'єктів, але по-новому - такий турист буде шукати нові інструменти, ракурси, сюжет, час доби чи сезон для того щоб зробити єдиний в своєму роді унікальний знімок відомого об'єкта (наприклад фото заходу сонця над Ейфелевою вежею, або сонце яке сідає в шахту). Такого туриста слід також віднести до фототуриста.

Фотографія має значний вплив на туризм, але все починається з фотографів, фотоапаратів та їхнього ставлення до соціального середовища. Остання проблема стосується сім'ї або друзів, коли турист подорожує з групою, вона може вплинути і на самотніх мандрівників. Швидко зростає кількість туристів, які вважають, що їхні фотоапарати є візитною карткою для решти людей у групі, і вони вважають за краще презентувати свій фотоапарат саме так. Оскільки індустрія цифрових фотографій складна як

ніколи, багато туристів беруть з собою дві камери: дорогу для детальних знімків і просту для швидкої зйомки, ілюструючи тим самим, що фотографія невіддільна від туризму.

Інша справа, як турист може зробити вражаючу фотографію завдяки суб'єктивним обставинам. Це схоже на трофейне полювання, коли фотограф робить унікальний знімок, як досягнення, яким можна похвалитися. Але тут важливо вчасно помітити ймовірний знімок. Саме цей аспект і робить фототуризм досить специфічним і відмінним видом туризму. Це не говорить про те, що фототуризм – галузь яка належить суто професіоналам, це той вид туризму який як раз може навчити звичайних туристів правильно закарбовувати спогади про подорожі у вигляді фотографій, себе на тлі туристичних об'єктів, або ловити кадр в об'єктив камери.

1.2. Сутність та специфіка фототуризму

1.2.1. Поняття фототуризм.

Як і в будь якій туристичній галузі визначень фототуризму є велика кількість, однак на перший погляд вони схожі, а якщо розібрати кожне глибше то явними стають певні особливості і недоліки (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Тлумачення поняття «фототуризм» (укладено автором)

№	Автор або ресурс	Визначення	Недоліки визначення
1	М. Кляп, Ф.Шандор [10]	різновид туризму, пов'язаний із захопленням туристів фотографією, що у супроводі фотогіда знімають наймальовничіші та недоторкані масовими туристами місця. Це спосіб відкрити для себе нові куточки своєї країни і планети в компанії однодумців або самотійно, підвищити свій фотографічний рівень і, звичайно, поповнити своє портфоліо чудовими знімками	не обов'язково в об'єктиві фототуриста мають бути наймальовничіші і недоторкані місця, це можуть бути навіть популярні туристичні об'єкти, однак зняті по-новому
2	Фототур [27] http://photography.in.ua/category/events/ph	це подорожі, які дозволяють фотографу по іншому дивитись на нові країни та поповнювати	не вистачає сутності, це вид туризму який здійснюється у супроводі

	oto-tour/	портфоліо.	досвідченого фотографа-професіонала
3	I. Меліка [21] http://igormelika.com.ua	спеціалізований вид подорожі, розрахований на створення сприятливих умов для проведення фотографічної зйомки в компанії однодумців. Фототур спрямований на підвищення фотографічного рівня, а також поповнення свого портфоліо новими вражаючими фотознімками	комплексне визначення
4	Deborshee Gogoi [6]	це форма туризму за інтересами, дещо споріднена з природничим туризмом, де туристи відвідують певні місця з головною метою - сфотографувати особливі об'єкти.	завузьке і не конкретне визначення
5	Photographic-tourism [20] https://www.tawa.go.tz/photographic-tourism	це форма туризму за інтересами, коли турист відвідує певне місце з головною метою - сфотографувати об'єкти, які є унікальними для нього/неї.	оскільки фототуризм є спеціалізованим видом туризму, то навряд чи доцільно його розглядати як форму
6	Travel photography. A Journey Into The Realm of Light [24] https://www.itsalltriptome.com/photography/about-travel-photography/	тревел-фотографія - це документування всіх тих компонентів, які складають будь-яке місце призначення. Сюди входять ландшафт, люди, культура, їжа і сама історія місця. Звичайно, туристична фотографія є частиною жанру тревел-фотографії. Вона зосереджена на зйомці готелів, курортів, ресторанів і будь-яких інших підприємств туристичної індустрії.	визначення стосується радше саме фотографій зроблених у подорожах аніж фототуризму
7	Сайти турагенств України [17, 18]	всі тури із фотосесією для туристів та наявністю мальовничих ландшафтів для пейзажних знімків	В даній трактовці це не фототуризм, радше тревел-фотографія

Виходячи із проаналізованих тлумачень, у даному дослідженні автор буде виходити із розуміння **фототуризму** запропонованого українським фотографом-туристом Ігорем Меліком, і розуміти під ним - **спеціалізований вид туризму, який має на меті організоване відвідування певного регіону у сприятливих умовах для проведення фотографічної зйомки і підвищення рівня фотографічної майстерності.**

Фототуризм можна віднести до пізнавального та освітнього туризму, хобі-туризму та дещо пригодницького.

На думку автора, специфікою фототуризму є те, що зовсім не обов'язково фотографи їдуть в подорож до унікального або небувалого в об'єктивах місця, оскільки навіть відомі туристичні об'єкти і DESTИНАЦІЇ можна зняти в авторському стилі в декількох жанрах фотографічного мистецтва. Також не завжди лише професійні фотографи здійснюють тури з основною метою, - ентузіасти, любителі та звичайні люди іноді можуть прийняти участь в фототурі лише з наміром зробити фотографії або навчитись азам фотосправи, і, в такому випадку, вони будуть фотографічними туристами.

Фотографічний туризм як новий вимір існуючої туристичної індустрії повільно набирає обертів. Це пов'язано з популярністю фотографів серед широких мас. А з розвитком фотоапаратів та оптики фотографія стала невід'ємною частиною нашого повсякденного життя. І сьогодні більшість виробників фотоапаратів розробили камери, які дозволяють робити чудові високоякісні знімки за розумною ціною. Можна легко визначити популярність фотографії серед широких мас, вивчаючи сучасні тенденції в соціальних мережах, таких як Facebook, Twitter, Instagram, WhatsApp тощо. Згідно з одним із звітів, користувачі WhatsApp діляться 347222 фотографіями за хвилину, користувачі Instagram публікують 216000 нових фотографій щохвилини, а користувачі Pinterest прикріплюють 3472 зображення за хвилину [6]. І ми можемо знайти ряд організацій, які надають розроблені тури спеціально для туристів, які хочуть мати широкі можливості для різних видів фотографування. Такі організації, як Toehold, Traveling lens, National geographic expeditions тощо, а також багато відомих фотографів щороку організовують пакетні тури з низьким або дуже високим бюджетом у різні куточки світу з обмеженою кількістю туристів, щоб приділити максимум уваги кожному індивідуально. Послуги включають організацію транспорту, проживання, харчування, документації до початку туру; фотомайстер-клас, консультації експертів, оренду обладнання, демонстрації тощо під час туру; а

також організацію друку фотографій, постобробки, консультацій експертів тощо після завершення туру [6].

Отже ключовим поняттям у фототуризмі є поняття фототуру як форми здійснення даного виду туризму, однак можливою формою є також екскурсія.

1.2.2. Фототур та фотоекскурсія. Специфіка фототуризму.

У різних джерелах інформації майже не розглянуто організаційні форми фототуризму, однак достеменно відомо, що на ринку фото туристичних послуг представлені фототури та фотоекскурсії, пропнуємо уточнити ці поняття.

Фототур –це організована подорож тривалістю більше ніж 24 години, яка спрямована на фотографів (з різним ступенем фотомайстерності) та має на меті розвинути фотографічні навички і навчити новим технікам чи прийомам фотозйомки. Основною характеристикою фототуру є супровід групи професійним фотографом, що ділиться своїм досвідом та професіональним підходом з іншими учасниками туру. (визначення доповнене автором на основі [27]).

Фотоекскурсія – поняття ідентичне туру, однак тривалість її становить до 24 годин, і , зазвичай фотоекскурсії мають певну вузьку тематику, присвячені певному жанру фотографії або певній локації. І фототури і фотоекскурсії мають ряд **особливостей** в порівнянні з іншими видами подорожей:

1. **Маршрут, повністю орієнтований на фотографію.** Фототури повністю розроблені навколо фотографії. Організатори фототурів чітко розуміють прагнення фотографів, і кожен елемент маршруту зосереджений на отриманні яскравих зображень будь то популярний туристичний об'єкт чи зовсім невідомий віддалений куточок планети.

2. **Гнучкість маршруту.** Фотографічні можливості непередбачувані, а виконання якісних знімків потербує запасу часу, тому

більшість фототурів є значно повільнішими і такими, що зазнають змін підлаштовують під конкретну групу фототуристів [19].

3. **Практичні уроки професійної фотографії.** Зазвичай, у фототурах в якості гід працює професійний фотограф-гід, або ці обов'язки розділені між двома особами (одна надає рекомендації по фото, друга дає інформаційне наповнення, щодо відвіданих об'єктів). Це здійснюється з метою формування чи вдосконалення навичок фотографування. Також у фототурах туристи можуть розраховувати на теоретичну базову підготовку з фотографування, щоб дізнатися про всі технічні елементи фотографії, більш креативні частини композиції, а також про постпродакшн. Склад груп для фото турів звичайно формують однорідно в плані стартових навичок фототуристів, щоб в одному колективі були або учасники-початківці або напівпрофесіонали, професіонали чи любителі.

4. **Невеликий розмір групи.** Щоб гарантувати високу якість фототуру, збирають невеликі групи - зазвичай від 6 до 8 учасників, залежно від поїздки та кількості фотогідів, які їх супроводжують. Це дає достатньо індивідуальних уроків і допомагає виявити найкращого фотографа серед тих, хто приєднується.

5. **Подорож з однодумцями.** Приєднуючись до фототуру турист розуміє, що тематика спілкування і подорожі буде спільною і зрозумілою для всієї групи, мета – це пошук ідеальних кадрів [19].

Фототури в складі організованих груп або індивідуально організовані фототуристичною агенцією мають ряд **переваг**:

- фототури організовують фотографи для фотографів, з урахуванням їх інтересів;
- подорож у місця, закриті або важкодоступні для масового туризму;
- оптимальна схема трансферу економить час для зйомок;
- можливість виділити на фотосесію стільки часу, скільки буде потрібно;

- грамотне поєднання теоретичної та практичної частини;
- адаптація фото-теорії під специфіку туру;
- можливість попрацювати різною апаратурою в різних жанрах;
- досвідчені фотографи та інструктори завжди дадуть відповіді на запитання;
- по закінченні туру у зручний для учасників час всі збираються на обговорення фотографій [19].

Отже фототуризм може здійснюватися у різних організаційних формах і має ряд особливих рис.

1.2.3. Класифікації фототурів

Існує безліч способів класифікувати фототуризм, зупинемось на основних класифікаціях.

1. *За видом використовуваної фототехніки* можна класифікувати фото тури в залежності від типу фотокамери. Так, всі фотокамери поділяють на основні групи – цифрова дзеркальна і бездзеркальна камери, плівкова (аналогова) камера, смартфон. У додатку А наведено порівняльні характеристики основних типів фотокамер, а на рис. 1.1 нижче різновиди сучасних фотокамер без врахування смартфонів.

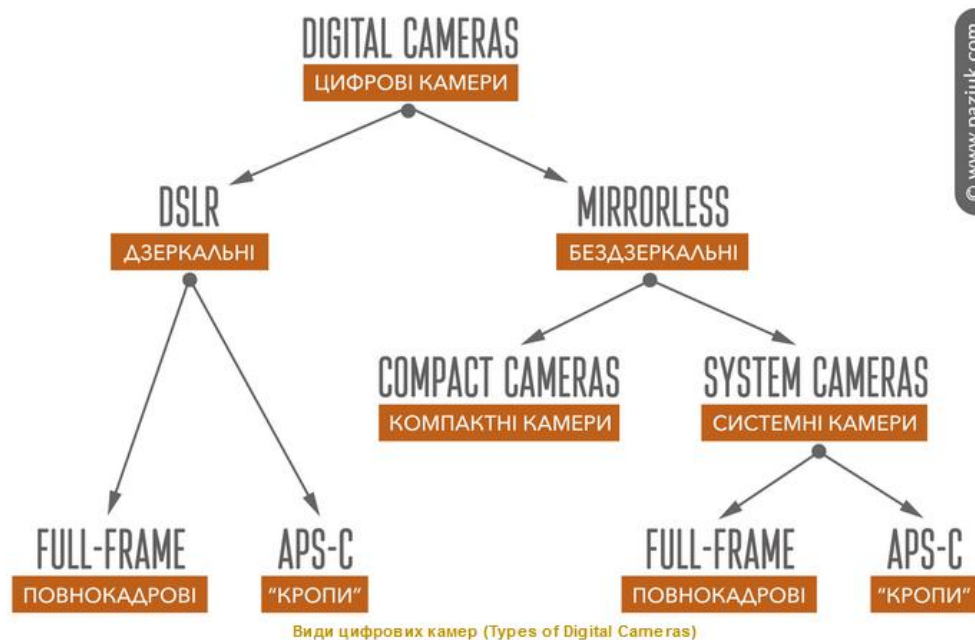

Рис. 1.1. Види цифрових фотокамер (фотоапаратів) [2].

Відповідно можна класифікувати на фототури з:

- дзеркальною фотокамерою;
- бездзеркальною фотокамерою;
- плівковою фотокамерою;
- смартфоном.

Останній, у зв'язку із значним прогресом камер у телефонах і популярністю відеоблогів, соціальних мереж, міцно завойовує популярність і як засіб у фототуристичній подорожі.

2. **За жанром** – розрізняють близько 40 жанрів фото, однак кілька видів створюють основу для інших жанрів або перетинаються з ними [29]. Це портретна, пейзажна, комерційна, лайфстайл, документальна фотографія, натюрморт і фотографія подій. Не всі жанри фото реалізуються у фототуризмі, хоча кожен із них може бути мотивом для подорожі і вдосконалення майстерності. У таблиці А.1 додатку наводимо характеристику основних жанрів які найчастіше виступають мотивом для подорожі у фототуризмі.

3. **За організацією:**

- самодіяльний, коли фотографи самостійно дбають про всі туристичні формальності подорожі, шукають локацію, місця ночівель тощо;
- організований, коли організаційним та обслуговуючими питаннями займається стороння особа (організатором туру можуть бути фотошкола або фотоклуб, туристична агенція та фототуристична агенція).

4. **За сутністю і наповненням**, тут враховується академічна навчальна складова:

- майстер-класи, позиціонують як тури «нон-стоп», які мають на меті у стислі строки навчити одному або декільком жанрам фотозйомки. Практично увесь час в турі піде на зйомку, без можливості повноцінного відпочинку.

- класичний фототур – рівномірне поєднання навчання і звичайного відпочинку, найбільше підходить для новачків у фотосправі. Під керівництвом гіда-фотографа є можливість споглядати карсу довкола та обирати найкращі ракурси, час для зйомки. Професійний фотограф надає рекомендації та оцінку фотомистецтва учасників, є можливість відпочинку.

- фотоекспедиція – подорож для фото професіоналів які дуже добре володіють техніками зйомки та просто збираються разом, щоб поїхати фотографувати у будь-який куточок світу. Загалом у такому турі дуже малий відсоток відведений саме на навчання і він більше схожий на взаємну пораду [28].

б. За фаховістю учасників розрізняють фототури:

- для новачків;
- випускників фото шкіл;
- фотографів-любителів;
- професіоналів, членів фотоклубів.

Фототуризм можна класифікувати як і інші види туризму за критеріями: тривалість, вік учасників, склад групи, комфортність туру, місце подорожі тощо. Однак ці класифікації нічим не будуть відрізнятися від інших видів туризму.

1.2.4. Складові фототуризму.

Фототуризм як вид організації відпочинку і вдосконалення певних навичок являє собою складну багатокомпонентну систему, до якої включаємо: фототуристів, фотообладнання, програмне забезпечення, організатора (фотоклуб, тур агенція), супроводжуючий персонал (фотограф, гід), локація для фото (місце призначення подорожі або маршрут через декілька об'єктів фотозйомки), інфраструктура (проживання, харчування, транспорт). Від вдалого поєднання цих компонентів ми отримаємо туристичний продукт спрямований на адресну аудиторію споживачів (рис. 1.2).

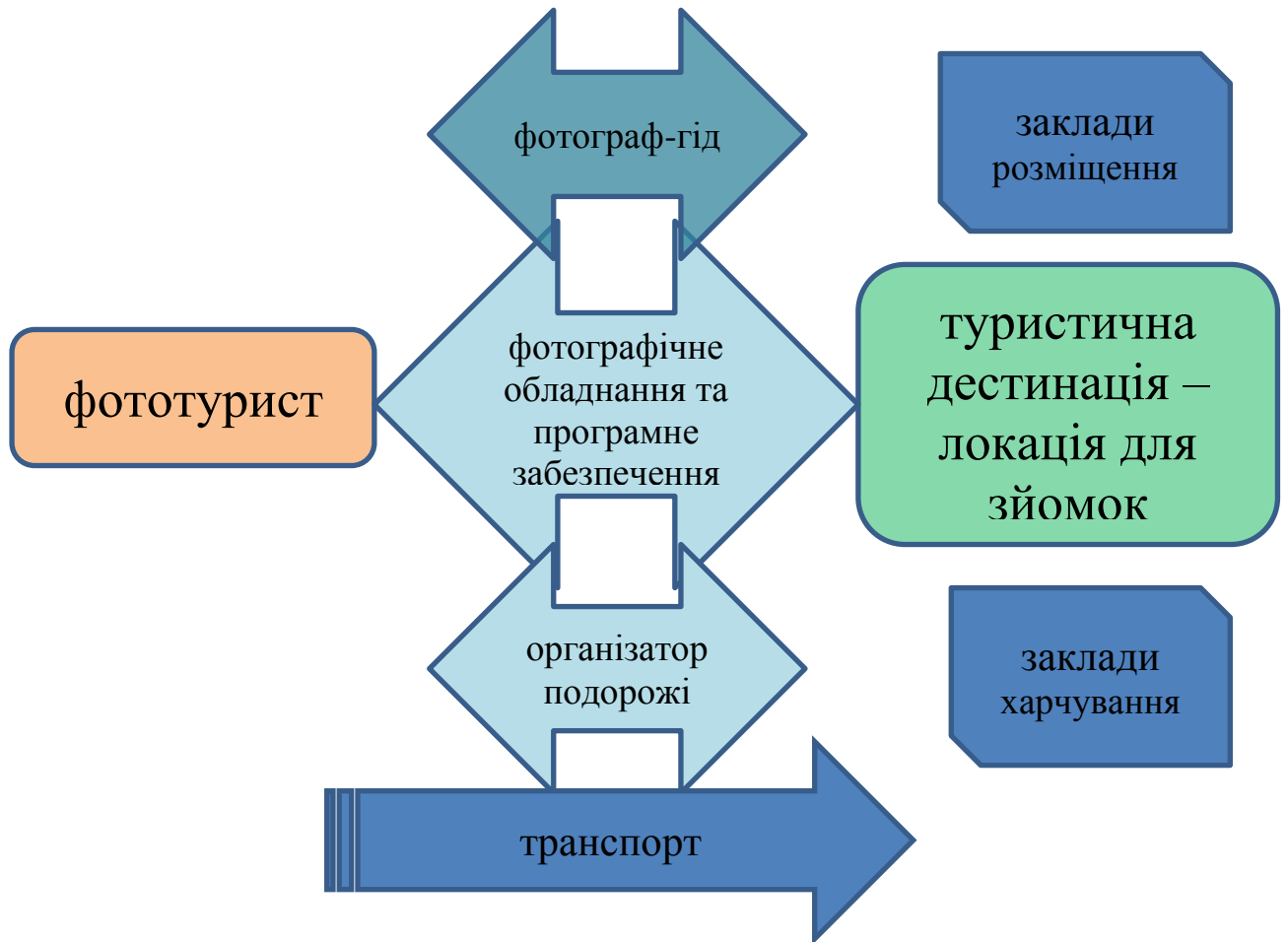

Рис. 1.2. Фототуризм як система (розроблено автором).

Ключовими складовими фототуризму є сам фототурист та туристична локація з якою він взаємодіє через посередництво власної або орендованої фототехніки. Сама взаємодія може бути організована туристичною агенцією чи фотографічним клубом в супроводі фотографа-гίδα із запланованими по маршруту закладами розміщення і харчування, певним видом транспорту.

Фототурист – клієнт для якого розробляється і проводиться фототур, всіх фототуристів можна об'єднати у декілька груп:

фотографи-новачки, які прагнуть отримати нові знання і практичні поради та досвід по проведенню фотозйомок. Якщо людина займається любительською фотографією, або хоче хобі перетворити у професію, одних курсів у фотошколі буде не достатньо, а саме у фототурі є можливість попрактикуватися та отримати кваліфіковану пораду фахівця;

фотографи-професіонали, які хочуть розширити географію свого жанру. Часто фотографам набридає знімати у своєму жанрі, де перепробував вже усе, і хочеться навчитися чогось нового. Ідеальним місцем для цього є фототур, адже він дає можливість почерпнути нові знання, а також оцінити місце своїх фотографій серед інших учасників туру та зрозуміти свої переваги та недоліки [28].

Під час фототуру обов'язковим компонентом є **фототехніка і додаткове обладнання** які дозволяють зробити бажані фотографії. Переважна більшість фотографів рекомендують брати з собою у фото подорож таке обладнання:

- фотоапарат з одним або декількома об'єктивами (зазвичай цифровий дзеркальний) або камера смартфона;
- карти пам'яті або фотоплівки в необхідному запасі;
- захисні фільтри для об'єктива (за можливості);
- засоби для очищення оптичних приладів та матриці дзеркальних фотоапаратів;
- штатів;
- зручна сумка або рюкзак для перенесення апаратури;
- у тривалих фототурах бажано мати з собою ноутбук або накопичувач для зливу і зберігання знятих фотографій.

Не менш важливою складовою у фототуризмі є певне **програмне забезпечення**. Програмне забезпечення в фотографії можна поділити на дві умовні групи: програми для планування і здійснення зйомки та програми постобробки фотографій.

У першу групу входять програми які використовуються *для навігації і обрання якнайвдалішого ракурсу і часу для зйомок*. Досвідчені фотографи рекомендують окрім програм прогнозу погоди, використовувати наступні програми: 1) це ефемериди фотографа (скорочено TPE), які дають точну попередню візуалізацію того, де буде сонце, де падають тіні, коли починається золота або блакитна година, де сузір'я сидять на небі разом із

галактичного ядра Чумацького Шляху та багато іншого, наприклад Photo Pills; 2) програма для ландшафтного планування, наприклад Gaia GPS, яка надає надзвичайно детальні контурні карти та GPS-графіки на телефоні, її особливість полягає в тому, що якщо ви плануєте заздалегідь і шукаєте місцевість, якою подорожуєте, карти завантажуються на ваш телефон, а ваше місцезнаходження використовуватиме сигнал GPS телефону замість сигналу стільникового зв'язку [5].

Для *постобробки фото* вибір програмного забезпечення надзвичайно широкий, і тут кожен фотограф обирає такі програми якими йому зручніше користуватися, наприклад Adobe Photoshop, Adobe Lightroom, Luminar Neo, InPixio, GIMP, Capture One Pro, Фоторедактор Movavi, тощо. У випадку користування смартфоном для фото, є програми саме для даної техніки, крім того у переважній більшості програм є можливість он-лайн обробки фото та відео.

Фототури можуть бути самодіяльними, коли фотограф наодинці або із друзями вирушає у подорож, в такому випадку вони самостійно обирають туристичні локації, розробляють маршрут подорожі, дбають про місця ночівель і харчування тощо.

У випадку, якщо це фотограф який обирає більш комфортний, організований тур, то в такому випадку він звертається за послугами до **туристичної агенції або фотоклубу**, які спеціалізуються на фототуризмі. Аналіз джерел мережі інтернет показав, що у світі у більшості розвинутих країн є принаймні по одній спеціалізованій на фототурах туристичній агенції, нажаль в Україні поки такого досвіду немає, але є провідні фотоклуби, великі туроператори і агенції, які пропонують окрему послугу фототури або ж фотоекскурсії. Аналіз туристичних агенцій та пропозиції їх туристичних продуктів проведемо у наступному розділі. Для прикладу, «Photoworldtours» - фототуристична агенція із зручним сайтом, пропозицією більше декількох десятків фототурів до різних країн і регіонів світу [39]. На сайті міститься також інформація рекомендаційного характеру для фотографів, навчальні

відеоблоги, інформація про фотоконкурси і воркшопи які проводяться в світі. В Україні успішно працюють Київський та Львівський фотоклуби, Національна спілка фотографів України, які також організують фототури та екскурсії.

Фотограф-професіонал, гід – це люди/людина завдяки яким новачки у фототурах отримують нові знання щодо правил фотографування, переймають практичний досвід, навчаються фотографувати в основних жанрах; дізнаються інформацію про об'єкти які фотографують, їх історію, особливості тощо. Зазвичай у фото турах фотограф виступає і гідом, рідше туристичні агенції винаймають двох осіб окремо: гіда і фотографа-професіонала. На проаналізованих нами сайтах фототуристичні послуги забезпечують фотографи із досвідом подорожей, які добре знають особливості та нюанси навчання фотомистецтву і так само гарно володіють інформацією про туристичні об'єкти і дестинації.

Локація для фото, туристичний об'єкт, туристична дестинація виступає базисом і мотивом для здійснення фото подорожі, так само як і в будь якому іншому виді туризму. Це може бути унікальна локація, наразі надзвичайно популярними є фото тури до Антарктиди чи Норвегії, аби зняти унікальні кадри, або гірські ландшафти Гімалаїв, чи побут дикого племені Масаї. Може бути і добре відомий об'єкт чи регіон, наприклад Ісландія, Барселона, Париж, Ніагарський водоспад. Данний ресурс для фототуризму обмежується лише планетою земля (хоча космічні туристи також можуть зробити приголомшливі фото) та витривалістю людського організму і фототехніки. Із розвитком туристичної галузі і транспорту будьяка локація на нашій планеті є доступною для організації фототуру.

Інфраструктура (проживання, харчування, транспорт). При організації фото турів інфраструктурні компоненти залишаються такимми ж як і в інших видах туризму. Ми не зустрічали інформації про фото готелі – як спеціальні заклади розміщення для фототуристів, або фото ресторани. І, на нашу думку, це не є необхідним. Для фототуриста головне: комфортний нічліг і

можливість харчуватися у вільному режимі без прив'язки по часу до певного закладу, важливим є технічне оснащення закладу розміщення, доступ до електромережі для підзарядки техніки, доступ до мережі Інтернет для вивантаження фотоматеріалу у хмарне сховище даних, можливість працювати з ноутбуком для постобробки відзнятого матеріалу. Якщо фототур передбачає вечірнє обговорення в колективі знятого матеріалу, тоді можуть знадобитися послуги невеликої конференц-зали. Види транспорту використовувані у фототурах нічим не відрізняються від застосовуваних у інших видах туризму, і це може бути автомобільний, залізничний, водний, авіаційний транспорт.

Отже, фототуризм вирізняється з поміж інших видів туризму своїми особливостями, і це використання спеціального обладнання, певний фотографічний мотив та досвід самого туриста у фотографуванні, навчання фотомистецтву в певному/них жанрі/ах, обов'язково супровід групи туристів професійним фотографом-гідом.

1.3. Відомі світові фототуристичні агенції та фототури

Світ в якому ми живемо є настільки різноманітним, що мабуть не вистачить зусиль всіх фотографів закарбувати у мільярдах фото його унікальність. Однак спробувати це зробити варто.

Специфіка фото турів посприяла формуванню окремого виду туризму та зумовила спеціалізацію туристичних агенцій саме на даному виді туризму.

Аналіз джерел мережі інтернет дозволив нам знайти інформацію саме про фото туристичні агенції, які діють на міжнародному туристичному ринку. Так, **Photo worldtours** – фототуристична агенція із офісом в Іспанії, яка пропонує повний пакет послуг, починаючи із розробки індивідуальної програми туру і закінчуючи допомогою та консультаціями із пост обробки фотографій зроблених у подорожі, в агенції фото тури проводять 7 кваліфікованих фотогідів. В пропозиції наявні фототури до регіонів Європи,

Азії, Америки, Африки та Океанії, також представлені фототури за жанрами фотографії. Вартість турів стартує від 2750 євро [39].

Barcelona photographytour – Barcelona Photography Tours була створена у 2001 р. з метою надання фотографам, які відвідують Барселону, трьох специфічних послуг в рамках одного унікального освітнього туру: бажання фотографа отримати приватне, практичне навчання мистецтву фотографії, навчання формуванню власного професійного фотографічного погляду на об'єкти, і застосування на практиці своїх нових навичок у динамічному і надзвичайно фотогенічному місті Барселоні [32]. У добірці агенції 6-ть різних по тривалості і тематиці фототурів та екскурсій по Барселоні та більше 10 до різних регіонів і країн світу. До цієї тур агенції також входить представництво в Ізраїлі під назвою **Israel photographytour**, яке пропонує так само навчальні 6-ть фототурів та екскурсій по Ізраїлю. Вартість турів стартує від 8000 євро [35].

Photo Tours Worldwide заснували Клаудія Деніелс та Пауло Сілва у Венеції. В пропозиції агенції - 11-ть фототурів до різних регіонів і країн світу, також, наявна можливість замовити індивідуальний фототур. Наявні тури включають весь пакет послуг. Вартість турів стартує від 2500 євро [37].

Photoworkshop adventures – туристична агенція яка пропонує невеликі групові фотопригодницькі подорожі, які включають проживання високого класу, дивовижні можливості для фотозйомки, культурний досвід і ресторани у поєднанні з невимушеним і корисним навчальним процесом. Агенція пропонує більше 100 турів до різних регіонів і країн світу у супроводі 21 фотографа-професіонала. Вартість турів стартує від 8000 євро [38].

Aperture tours – туристична агенція з офісом в Парижі, яка пропонує фотоекскурсії від 3 годин до 11 міст світу, та фототури до багатьох країн різних регіонів світу. Вартість 3-годинної екскурсії від 200 євро, фото турів - від 4500 євро. Дана туристична агенція також пропонує комплексний туристичний продукт у супроводі кваліфікованого фотографа (45 фотографів співпрацюють з туристичною агенцією) [31].

National Geographic – пропонує різноманітні способи вдосконалити свої фотографічні навички під керівництвом фотоексперта National Geographic. Усі фотопрограми розроблені для фотографів-аматорів усіх рівнів, зацікавлених у вдосконаленні своїх навичок. Під час фотоекспедицій агенція дає поради та фототехніки від експерта з фотографії. Крім того, всі подорожі супроводжуються сертифікованим фотоінструктором, а експерт з фотографії приєднується до кожної експедиції на лайнерах National Geographic Endurance, National Geographic Explorer та National Geographic Orion, а також до кожної подорожі на приватному літаку та європейських річкових круїзів. Туристична агенція пропонує 31 подорож у більшість країн і регіонів світу від 1720 євро [36].

Go To PhotoTour – туристична агенція яка пропонує фототури та воркшопи, які гармонійно поєднують подорожі, природу, пригоди та навчання фотографії. В пропозиції 9 фототурів до країн світу та 6 індивідуальних програм фото подорожей. Вартість фототуру стартує від 2400 євро [33].

Aaron's Photo Tours – туристична агенція у США, яка спеціалізується на невеликих групових та індивідуальних фототурах і майстер-класах у найкращих місцях дикої природи на планеті, розрахованих як на початківців, так і на досвідчених фотографів. Вартість фототуру стартує від 8000 доларів [30].

Inscape Photo Tours – туристична агенція Чехії, яка спеціалізується на невеликих групових фототурах і воркшопах у найбільш вражаючих місцях по всьому світу, міся - надати винятковий досвід фотографам усіх рівнів та реалізувати їхній справжній творчий потенціал. На сайті представлена інформація про 6-ть фото турів та 4 тематичні фото екскурсії. Супровід організують 4 фотографи. Вартість фототуру стартують від 3300 доларів, фото екскурсії від 790 доларів [34].

Таким чином, на туристичному ринку наявні вузькоспеціалізовані туристичні агенції які пропонують фото тури та фото екскурсії до різних

країн світу. Також в пропозиції провідних світових туристичних операторів наявна окрема пропозиція тур продукту у вигляді – фототурів та фотоеккурсій.

1.4. Українські фототури

На **сервісі пошуку турів FLIXESS** зібрано інформацію про фототури, які пропонують українські туроператори і туристичні агенції. Саме цей сервіс дозволив нам відшукати пропозицію фототурів, насправді, ця ніша туристичних послуг в Україні тільки починає розвиватися [18].

Outdoor Ukraine – туристичний оператор, який пропонує автомобільний фототур «Навколо Ісландії» з ночівлями в кемпінгах. За тиждень пропонують оглянути всю Ісландію по маршруту: Рейк'явік - водоспад Скоугафосс - Льодовикова лагуна - Dettifoss - Миватн - Хусавік - Акурейри - Kirkjufell - Золоте кільце Ісландії - Рейк'явік. Вартість 850 євро за рахунок проживання в наметах і подорожі в орендованих авто. Але ні в програмі туру, ні в його описі нічого не зазначено про фотографічну складову, тому ставимо під сумнів цей тур щодо фототуризму [18]. Така ж ситуація з декількома іншими турами, в яких просто пропонуються для огляду і фотографування гарні панорами і унікальні ландшафти.

Туроператор **Accordtour** пропонує фототур «А я в Парижі» - подорож, яка поєднується з результативною практикою. Унікальна можливість удосконалювати своє фотомистецтво під керівництвом професійного фотографа і водночас чудово відпочити в компанії однодумців. Можливість освоїти фототехніки вуличної, жанрової, архітектурної зйомки. Супровід забезпечує професійний фотограф Світлана Турко. Маршрут подорожі: Львов - Будапешт - Вена - Париж - Диснейленд - Версаль - Зальцбург - Долина Зальцкаммергут - Долина Красавиц – Львов, однак вартість з'ясувати не вдалось [16].

Сайт <http://photography.in.ua/category/events/photo-tour/> пропонує до 40 фототурів по Україні та закордон від різних організаторів. Однак всі вони були актуальні на 2016-2017рр. актуальної інформації на сьогодні немає. Так, *Explorer Life* - є студією зі створення пізнавального кіно і виступають організатором фототуру «*Високогірні квіти Карпат*» під керівництвом Михайло Богомаза - біолога, фотографа дикої природи, автора у National Geographic. В пропозиції туру: майстер-класи з фотографії, цікаві історії, краса високогірного різнотрав'я Чорногірського Петроса. Вартість подорожі на 2017 р. становила 2100 грн., оновлена інформація відсутня [27].

Єдиним ресурсом де нам вдалось знайти інформацію про організацію фото турів виявився сайт **фототуриста Ігора Меліка** [21], де він пропонує фототуристичні походи до Карпатських гір, але на жаль, у зв'язку із війною в Україні припинив діяльність. В арсеналі мандрівника більше 40 проведених подорожей по Україні та закордон. Ігор Меліка – професійний фотограф, мандрівник, член національної спілки фотохудожників України (НСФХУ), автор проекту «Подорожуємо та фотографуємо разом» – фототуризм в Карпатах і Європі. Член Асоціації високогірного туризму Словаччини (SVTS) та туристичного товариства «Карпатські стежки» (Івано-Франківськ).

Київська школа фотографії пропонувала фототури та фотомайстерні, зокрема на сайті є інформація про *фототур «Святогір'я»* 2021 р. із Києва, в якому фотографом професіоналом був Сергій Орлик - професійний панорамний фотограф, член IVRPA (Міжнародна асоціація VR фотографів), сертифікований Google Street View фотограф, Web / VR розробник. Вартість 3-денного туру становила 4000 грн. На 2024 р. в пропозиції школи наявний *фототур «Бретань. Узбережжя Франції»*, вартість його становить 1600 євро, однак до складу вартості включено лише місце проживання та автомобільний трансфер по місцевості, супровід фотогіда. Максимальна кількість учасників у групі – 6. Професійним фотогідом по Бретані є Дмитро Богачук, видавець фотокниги *Le Plat Pays* та досвідчений гід [15].

Школа фотографії ім. Дієго Марадони (м. Львів) пропонує навчання фотомистецтву та практику фотографічної зйомки у фототурах. У фото школі працюють 8 фотовикладачів. Із фототурів на сайті представлено інформацію лише про «*Фототур на Гуцульщину*», тур 2-денний, вартість становила 3800 грн. на 2022 р., але програма включає навчання від фотогіда Ігоря Федоріва. На сторінці школи у Фейсбуці більше інформації про фототури: «*Фототур на Кіпр: сонце, море та фламінго*», 4-денний, вартість 175 євро на 2021 р., однак у вартість входить лише проживання в апартаментах, всі внутрішні переїзди та навчальна програма, фото гід також Ігор Федорів [17].

Як бачимо, в Україні, нажаль, фототуристична галузь не розвинута. Спеціалізованих фототуристичних агенцій ми не знайшли взагалі. В ході аналізу джерел інформації було встановлено, що найчастіше туристичні агенції та туроператори України в назву «фототур» вкладають інший зміст, зазвичай, пропонується відвідати досить мальовничу місцевість де кожен за бажанням може зробити світлини цієї місцевості та селфі на їх фоні. Другий тип розуміння фототуру представлений на українському туристичному ринку полягає у реалізації програми фотосесії для учасників подорожі від професійного фотографа. А отже, в більшість тлумачень не вкладається сутність розуміння фототуризму як поєднання навчання фотографії та подорожі, яке досить широко представлено у іноземних джерелах. Виключення становлять фототури пропонувані фотошколами та фототури від Ігора Меліка.

Отже, фототуристичний напрям вартий уваги з боку українських туристичних агенцій, оскільки є стабільний попит на використання камер смартфонів, на освоєння сучасних технік здійснення фотозйомок в різних умовах, і, оскільки кожен турист прагне закарбувати у якісних фотознімках найприємніші моменти життя. Аналіз різних джерел інформації показав актуальність і слабку розробку фототуристичного виду туризму в Україні.

РОЗДІЛ 2

РОЗРОБКА АВТОРСЬКОГО ФОТОТУРУ «ЗАЛІЗНА МОЗАІКА: ФОТОТУР ПО КРИВОМУ РОГУ»

2.1. Аналіз потенціалу Кривого Рогу в розвитку фототуризму

2.1.1. Туристична локація – м. Кривий Ріг.

Місто Кривий Ріг – потужне індустріальне місто Дніпропетровської області, яке спеціалізується на видобутку та переробці залізних руд Криворізького басейну залізних руд. В цьому індустріальному місті у 2013 р. було прийнято програму розвитку промислового туризму і продовжено її дію до сьогодні. Програму було створено на реалізацію унікального туристичного продукту – індустріальних турів та екскурсій, які передбачають відвідування мальовничих, унікальних туристичних об'єктів діючої промисловості (працюючі виробництва Арселормітал Кривий Ріг, гірничо-збагачувальні комбінати міста, діючі кар'єри та шахти по видобутку залізних руд та мальовничі індустріальні і постіндустріальні ландшафти).

З огляду на специфіку фототуризму, може виникнути питання, що такого може показати промислове місто для фототуристів з України та інших країн світу? Насправді, як ми говорили у розділі 1.2, вся планета є фото локацією у всій багатоманітності локацій природного, антропогенного, змішаного генезису. Головним важливим аспектом є гармонійне поєднання мальовничих контрастних ландшафтів, мабуть неординарних, коли фототурист може відзняти специфічні, унікальні, раніше не бачені саме ним об'єкти чи місцевості та емоційно наповненої розповіді гίδα про ці туристичні об'єкти, важливою є доступність цих об'єктів для відвідування.

В цьому плані, Кривий Ріг, на наш погляд, мекка для фототуристів. Пропонуємо розглянути декілька об'єктів, цікавих з нашої точки зору для фототуристів (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Потенційні фототуристичні об'єкти Кривого Рогу
(укладено автором на основі інтернет-джерел)

Назва об'єкту	Жанр фотозйомки	Фото
Кар'єр «АТ ПівдГЗК»	Пейзажна, індустриальна, аерофотографія, художня	
Кар'єр ТОВ «Рудомайн»	Пейзажна, індустриальна, аерофотографія, абстрактна, художня	
Ганнівський кар'єр «ПРАТ ПівнГЗК»	Пейзажна, індустриальна, аерофотографія, абстрактна, художня	

<p>Коксохімічне виробництво ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»</p>	<p>Пейзажна, індустриальна, репортажна, архітектурна, абстрактна, художня</p>	 <p>A photograph of an industrial facility, likely a steel mill, with a large building and a tall chimney emitting smoke. Several workers in orange safety gear and white hard hats are standing on a paved area in the foreground.</p>
<p>Бурщицький відвал</p>	<p>Пейзажна, індустриальна, абстрактна, художня, просто неба, макрофото</p>	 <p>A landscape photograph showing a path through a field of pink flowers leading towards a large, dark mound of earth or coal. The sky is a warm, orange-brown color, suggesting sunset or sunrise. A small logo with the text '#FINDWAY' is visible in the bottom left corner.</p>
<p>Петровський відвал</p>	<p>Пейзажна, індустриальна, абстрактна, художня, просто неба, макрофото</p>	 <p>A landscape photograph showing a large pile of colorful, fragmented rocks or minerals in shades of red, orange, and grey. The sky is bright blue with scattered white clouds. A small logo is visible in the bottom left corner.</p>

Червоне озеро	Пейзажна, індустріальна, абстрактна, аерофото, художня, просто неба	
Кресівський кар'єр	Пейзажна, індустріальна, абстрактна, аерофото, художня, просто неба	
Скелі МОДРу	Пейзажна, абстрактна, аерофото, художня, просто неба, макрофото	

<p>Сланцеві скелі</p>	<p>Пейзажна, абстрактна, аерофото, художня, просто неба, макрофото</p>	
<p>Провальні воронки Козацька</p>	<p>Пейзажна, абстрактна, аерофото, художня, просто неба, макрофото, репортажна</p>	
<p>Панорами копра Гігант-Глибока</p>	<p>Пейзажна, абстрактна, індустріальна, художня, просто неба</p>	

<p>Парк ім. Ф. Мершавцева)</p>	<p>Пейзажна, абстрактна, аерофото, художня, просто неба, макрофото, вулична фотографія, репортажна, портрет</p>	
<p>Квітковий годинник</p>	<p>Пейзажна, абстрактна, художня, просто неба, макрофото, вулична фотографія, репортажна, портрет</p>	
<p>Пам'ятник казаку Кривому Рогу</p>	<p>Пейзажна, абстрактна, художня, просто неба, макрофото, вулична фотографія, репортажна, портрет</p>	

<p>Прспект Поштовий</p>	<p>Абстрактна, художня, просто неба, вулична фотографія, репортажна, портрет</p>	
<p>Криворізький Грандканьйон</p>	<p>Пейзажна, індустріальна, аерофотографія, абстрактна, художня, репортаж</p>	

Навіть із показаних у таблиці фотографій можна зрозуміти, що місто є досить фотогенічним, і в Кривому Розі можна реалізувати цікаві фотографічні проекти в декількох жанрах: індустріальні, пейзажні та панорамні фото, аерофотографія, макрофото, можна реалізовувати на природних і індустріальних об'єктах, є ресурс для абстрактної та вуличної фотографії, репортажних фото та портретів.

2.1.2. Фототуристи та фотогіди.

Другою важливою складовою є самі фототуристи. У даному дослідженні ми не проводили аналіз готовності містян і жителів України подорожувати до

міста з метою навчання і практики в фотографуванні, однак у нас є всі основи стверджувати, що це буде актуальним. Аналіз досвіду проведення екскурсій і турів по м. Кривому Рогу місцевими гідями, та відгуки туристів після цих подорожей дозволяють стверджувати, що гості із інших регіонів України та закордонні туристи висловлюють своє здивування та задоволення від подорожі, оскільки зазвичай отримані емоції і досвід перевершують очікування, в багатьох коментарях туристи зазначають на перспективність міста для фототуризму.

По місту з 2013 р. розроблено та апробовано більше 100 екскурсійних маршрутів, та декілька одно, дво-денних маршрутів. Проводяться і фотоекскурсії. У місті зареєстровано юстицією за кодом 41915088 ГО «Спільнота творчих фотографів Кривого Рогу» (СТФ) очолюване фотографом, член НСФХУ (Національний союз фотохудожників України) Олександром Водолазським, організація сприяє розвитку і взаємодії з будь-якими творчими ідеями для формування загальнолюдських цінностей на основі культури фотомистецтва і документальної фотографії. Саме члени цієї спілки, провідні фотографи міста можуть бути гідями під час фото подорожей по Кривому Рогу. Досвід проведення фотоеккурсій по місту є у керівника спільноти Олександра Водолазського, який співпрацює із туристичним клубом «Командор» [23].

Так, навесні 2024 р. проведено екскурсію-тренінг «Пейзаж у фотографії», де інструктором-фотографом був Олександр Водолазський. Вартість участі становила 200 грн. Мета тренінгу - навчити робити красиві та цікаві, правильно побудовані знімки у міському середовищі та на природі, план тренінгу: як «бачить» плівкова та цифрова камери, особливості цифрової камери і в чому її перевага і каверза; правильне налаштування камери в залежності від місця зйомки, часу та авторського завдання, на що звертати увагу в природі, вибір головного та другорядного, композиційна побудова як інструмент передачі враження, пошук незвичного у звичайному і чому знімок стає цікавим та привабливим.

Восени 2023 р. проведено фотопленер «Сумах» на відвалах міста; екскурсію-тренінг «Стріт-фото у парку», вартість участі 150 грн, тренінг відбувався на проспекті Поштовому та у парковій зоні, мета - навчити робити красиві та цікаві знімки у міському середовищі та на природі. 2022 р. екскурсія-тренінг «Стріт-фото на Поштовому». 2019 р. «Екскурсія-тренінг «Фото та відео в поході», вартість 150 грн. тривалість до 5 год. Мета тренінгу – навчити робити яскраві і гарні фото на природі (скелі, ліс, водойми) в умовах туристичного походу. Локація – скелі МОДРу [23].

Не одноразово учасники ГО «Спільнота творчих фотографів Кривого Рогу» самостійно зорганізовували фотоподорожі та фотоекспедиції для членів об'єднання і всіх бажаючих (звісно, що до війни це відбувалось значно частіше), за результатами яких видавалися фотоальбоми, збірники листівок та інша друкована продукція, проводились фотовиставки. Щороку фотографи об'єднання приймають участь у фотоконкурсах та виставках міжнародного та українського рівня [23].

Отже, потенціал залучення фотографів-гідів у міста є достатнім.

2.1.3. Інші складові фототуризму.

До інших складових фототуризму у м. Кривому Розі ми відносимо заклади розміщення та харчування, транспортний супровід, фототехніка та фоторедагування, організація – туристична агенція, додаткові (страхування, послуги фотодруку, укриття та сховища в умовах війни тощо). Якщо говорити про підготовку інфраструктури для прийому фототуристів на 2 і більше доби, і, оскільки фототуризм передбачає обслуговування невеличких груп, то закладів розміщення і харчування у місті достатньо від готелів до приватних апартаментів за помірну ціну, від ресторанів до бістро, кафе та їдалень. Транспортний супровід невеликій групі складніше організувати, однак пропозиція аренди автомобілів, мікроавтобусів також є достатньою при своєчасному плануванні подорожі.

Питання послуг з надання в оренду фототехніки, мабуть із всіх складових стоїть найгостріше, однак проведений аналіз джерел показав, що зазвичай фототуристи подорожують із власною фототехнікою і під час туру можуть навіть обмінюватись один з одним для «проби» фотоапаратами та об'єктивами. Послуги постпрадакшна (перегляд фото, обробка і друк) можливо реалізувати на базі закладу розміщення, за допомогою власної комп'ютерної техніки, або, зазвичай фототуристи це здійснюють по завершенню фото подорожі уже вдома.

Щодо організації розробника фототурів та їх проведення, у місті є декілька туристичних агенцій які спеціалізуються на екскурсіях і турах по місту, наявний вищеописаний досвід співробітництва Спільноти творчих фотографів Криворіжжя із туристичним клубом «Командор», можливо налагодити співпрацю із ГО Туристичний центр «Кривбастур» або клубом «Невгамовні гідеси» (всі вони оформлені як ФОП). Так названі організації можуть надавати організаційні послуги та послуги гіда, а фотографом-гідом може бути фотограф від СТФ.

Особливості взаємодії цих організацій можуть бути прописані спеціальним договором.

Таким чином, на нашу думку, у м. Кривого Рогу є досить значний потенціал у фототуризмі, єдиною перешкодою на сьогодні – є військовий стан, і зрозуміле упереджене ставлення мешканців до групи людей з фотоапаратами та створення безпечних умов під час туру. Сподіваємось, що після перемоги фототуризм у Кривому Розі буде розвиватися як складова індустріального туризму.

2.2. Розробка авторського фототуру

2.2.1 Характеристика маршруту.

Тема фототуру: «Залізна мозаїка: фототур по Кривому Рогу».

Кількість об'єктів відвідування – 12.

Кількість учасників туру – 8 осіб.

Вартість туру на 1 особу - 5800 грн.

Тривалість: 2 дні / 1 ніч.

Протяжність маршруту – загальна до 100 км: 1-й день - 30 км, 2-й день – 60 км.

Слід зазначити, що, з безпекових міркувань краще реалізовувати розроблений турпродукт в умовах повоєнного стану, однак за умови готовності фототуристів приймати наявний ризик небезпеки обумовлений військовим станом на території прифронтового Криворіжжя є можливість у трансформованому вигляді проводити даний фототур. Зокрема, програма першого дня передбачає достатню кількість укриттів та сховищ на маршруті (у приміщенні готелю, підземний перехід на 95 кв., укриття в підземних станціях швидкісного трамваю на ст. Будинок Рад, проспект Металургів та ст. Кільцева, на території ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» також наявні повноцінні сховища). Програму другого дня складніше забезпечити укриттями з причин здійснення панорамної зйомки на відкритому просторі (Петровський відвал, Кресівський кар'єр, Червоне озеро), тому можливо трансформувати програму запропонувавши інші більш безпечні об'єкти, або скоротивши програму. Так можна залишити об'єкти забезпеченні укриттями, зокрема Кар'єр ТОВ «Рудомайн» та проспект Поштовий.

З маршрутом туру можна ознайомитись на рис. 2.1. – загальний маршрут, та розбитий по днях представлений на рисунках у додатку Б.

Тур розпочинається на залізничному вокзалі Кривий Ріг-Головний, де о 8 00 туристів буде зустрічати фотогід та водій і мікроавтобус місткістю до 12 осіб, буде забезпечено трансфер туристів до готелю «Optima Collection Аврора Кривий Ріг» та раннє поселення у готель. Далі фототур буде здійснено за програмою викладено нижче.

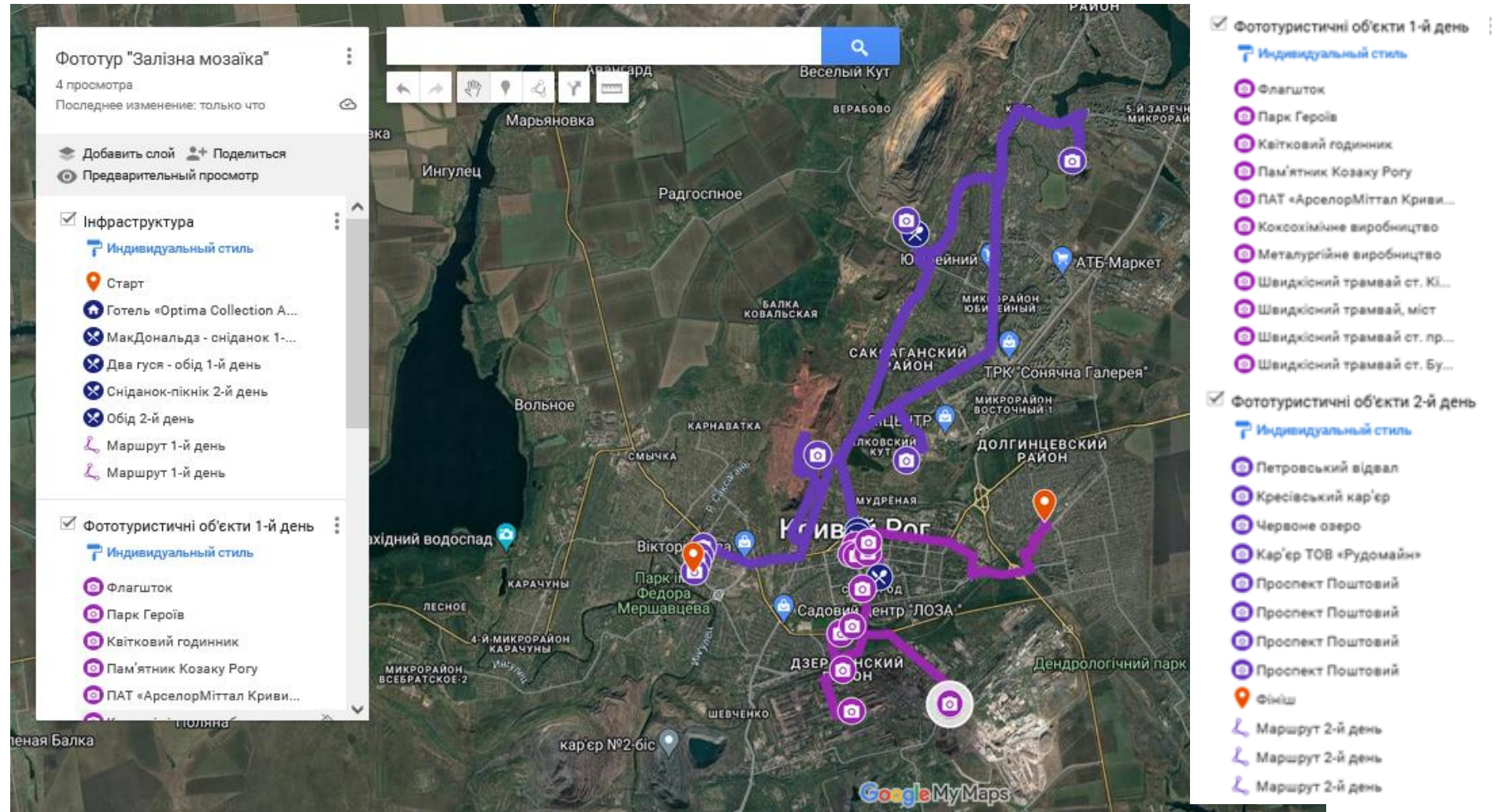

Рис. 2.1. Загальний маршрут фототуру «Залізна мозаїка: фототур по Кривому Рогу».

Фототур розрахований на 8 осіб та 1 фотогіда (група може бути більшою, однак тоді потрібно подбати про іще один мікроавтобус і ще одного фотогіда).

Цільова аудиторія фототуру: в цілому тур спрямований на туристів які полюбляють відвідувати нові унікальні туристичні локації та робити фотографії цих об'єктів і прагнуть вдосконалити фотографічні навички або освоїти нові фото жанри, фототехніки. Це можуть бути фотографи-новачки, які прагнуть нового досвіду і головне набути практичних вмінь правильної фотозйомки або фотозйомки в певному жанрі. Фототур може бути розрахований на фотографів-любителів, які мають певні теоретичні знання та практичні навички фотозйомки, однак хочуть їх відпрацювати на нових об'єктах або спробувати нові жанри, або почути рекомендації від професіонала гіда. Хоча фотограф, до якого ми звернулися за консультацією у розробці тура – Олександр Водолазський і зазначає, що навряд чи такий тур зацікавить фотографів-професіоналів, тим не менше, ми вважаємо якщо такий тур зорганізувати як корпоративний (коли збираються учасники одного фотографічного рівня із різних фотошкіл), то це може бути цікавим. В такому випадку мета туру буде полягати у фотозйомках нових локацій та обміну досвідом між фото професіоналами, можливо освоєння нового жанру зйомки.

При організації фототуру в основному фахівці цієї галузі наполягають на комплектуванні групи таким чином, аби до її складу увійшли фототуристи з однаковим рівнем фотографічних знань та навичок, оскільки професіоналу може бути не цікаво з новачками або любителями, і – навпаки.

Особливістю фототуру є також – пошук професіонала-фотогіда, який може забезпечити на високому рівні супровід групи незалежно від рівня фото навичок учасників. Отже, це має бути досвідчений і гнучкий фотограф і знавець міста Кривого Рогу.

У нашому випадку ми розраховуємо перш за все на СТФ Кривого Рогу, і, зокрема Олександра Водолазського, у якого є значний фотодосвід та досвід

проведення фотоеккурсій у Кривому Розі, організації фототурів та фотозльотів, участі у фотовиставках Всеукраїнського рівня.

Особливі вимоги: в цьому турі необхідні зручний одяг та взуття, фототехніка, ноутбук, передбачено проживання у двомісних номерах.

Програма туру:

1-й день Індастріал та стріт-фото

8 00 – 8 15 Зустріч на залізничному вокзалі Кривий Ріг -Головний.

8 15 – 8 45 Трансфер до готелю «Optima Collection Аврора Кривий Ріг»

8 45 – 9 30 поселення в готель

9 30 – 11 00 Сніданок (Макдональдс або готельний), знайомство із фотографом-інструктором та гідом, ознайомлення із технікою зйомки в жанрі індастріал та стріт-фото

11 00 – 12 30 піша краєзнавча *фотопрогулянка до флагаштоку, парку Героїв, Квіткового годинника, пам'ятника Казаку Рогу. Майстер-клас зі стріт-фото*

12 30 – 12 40 переїзд

12 40 – 13 30 комплексний обід у Dva Gusya Pizza

13 30 – 13 45 переїзд

13 45 – 16 30 *екскурсія+індастріалфото на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»* (музей підприємства, коксохімічне виробництво / прокат)

16 30 – 16 45 переїзд

16 45 – 17 45 швидкісний трамвай, ознайомча екскурсія, особливості *стріт-фото у підземці*

18 00 – повернення в готель, вечеря

19 00 – 21 00 зустріч у конференц-залі готелю для обговорення відзнятого матеріалу разом з фотографом (маршрут 1-го дня представлено на рис. Б.1 додатку).

2-й день Пейзажне та панорамне фото

4.30 – ранній виїзд на фотосет

- 5 00 – 8 00 *Фотосет «Золота година на Петровському відвалі»*
інструктаж з техніки панорамної та пейзажної фотографії+ сніданок у боксах
- 8 00 – 8 30 переїзд
- 8 30 – 10 30 *Кресівський гранітний кар'єр*, майстер-клас з пейзажної фотографії
- 10 30 – 11 10 переїзд
- 11 10 – 12 30 *Червоне озеро у фотооб'єктиві*
- 12 30 – 12 45 переїзд
- 12 45 – 14 45 обід в ресторані готелю, виселення з готелю
- 14 45 – 15 00 переїзд
- 15 00 – 17 00 екскурсія та *індастріал фото на кар'єрі ТОВ «Рудомайн»*
- 17 00 – 17 30 переїзд
- 17 30 – 19 00 *фотопрогулянка по проспекту Поштовому*. Підсумкові рекомендації фотографа. Завершення фототуру.
- 19 00 – 19 30 – трансфер на вокзал. (маршрут 2-го дня представлено на рис. Б.2 додатку).

Транспортне забезпечення.

Транспортне забезпечення туру «Залізна мозаїка: фототур по Кривому Рогу» ґрунтується на використанні комфортабельного мікроавтобуса місткістю до 12 пасажирів плюс водій від криворізького ФОП. Для нашої групи з 8 осіб та фотогіда це найкращий варіант, оскільки тур включає переїзди між локаціями по місту.

Мікроавтобус оснащений всім необхідним для забезпечення кофортних поїздок по місту. Вартість транспортних послуг становить 500 грн./год згідно домовленості з перевізником. Мікроавтобус буде використано у 1-й день протягом 8,5 год., у 2-й день – 15 год., у підсумку 24 год.

Організація розміщення та харчування.

Оскільки тур сплановано по м. Кривому Рогу для туристів сплановано **організацію однієї ночівлі у Бізнес-готель «Optima Collection Аврора Кривий Ріг»**. Передбачено бронювання стандартних двомісних номерів для 8 осіб (на 1 ніч). Вибір даного готелю обумовлений вдалим розташуванням, включенням у вартість сніданку, достатньою кількістю двомісних номерів з окремими спальними місцями, наявністю кімнати переговорів, де можна переглянути відзняті в турі фото.

Детальніше схарактеризуємо готель: бізнес-готель «Optima Collection Аврора Кривий Ріг» розташований в самому центрі Кривого Рогу на одній з головних його вулиць — проспекті Металургів 40, на «95 кварталі». Готель вирізняється вдалим та унікальним для Кривого Рогу архітектурним рішенням – це будівля атріумного типу, завдяки чому «Optima Collection Аврора Кривий Ріг» заслужено вважається одним з найкращих бізнес-готелів міста. До послуг гостей 70 сучасних і функціональних номерів наступних категорій: «Класик, Корпус 1», «Сімейний Double, Корпус 1», «Стандарт Single, Корпус 1», «Суперіор Double, Корпус 2», «Стандарт Twin, Корпус 1», «Суперіор Twin, Корпус 2», «Суперіор для людей з обмеженими можливостями, Корпус 2», 3 конференц-зали, переговорна кімната, ресторан, сучасний Spa-фітнес-центр, На території готелю є парковка розрахована на 28 місць. У готелі функціонує місце перебування персоналу та гостей під час тривоги [14].

У вартість номера входить: проживання, сніданок «шведський стіл», Wi-Fi, парковка, податки. З 1 січня 2019 р. рішенням місцевої ради встановлено ставку туристичного збору у розмірі 0,5% — для резидентів (внутрішній туризм) та 0,5% — для нерезидентів (в'їзний туризм) від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного року для однієї особи за кожен добу тимчасового розміщення в готелі – на квітень 2024 р. – це 71 грн за двомісний номер Стандарт Twin, Корпус 1, площа номера - 14 м², у номері: 2 односпальних ліжка (900*2000), стілець, фен, телевізор, холодильник, супутникове ТБ, Wi-Fi, телефон, шафа, робочий стіл,

ванна кімната з душовою кабіною, французький балкон [14]. **Вартість 1467 грн** за номер зі сніданком (2 гостя). Ранній заїзд з 06:00 до 14:00 — 50% від вартості доби проживання в номері (сніданок входить у вартість)+турзбір. Щоранку з 7-00 до 11-00 для гостей готелю в ресторані **Аврора** сервірується сніданок по системі «шведський стіл»: ароматна кава, свіжа випічка, європейські та українські страви, також для організації обідів і вечерь можна скористатися послугами ресторанного комплексу готелю або скористатися закладами харчування розміщеними поруч на будь-який бюджет (кулінарія у магазині Варус, ресторан Груша).

Програмою туру передбачено організоване харчування, однак не все включене у загальну вартість туру для забезпечення індивідуального підходу.

1-й день – заплановано **сніданок** на вибір у готелі або у поруч розташованому Макдональдсі для створення камерної обстановки знайомства з фотогідом і туристами, з'ясування рівня фотографічної підготовки туристів, налагодження емоційного контакту. Орієнтовна вартість 150 грн. включено у загальну вартість. **Обід** в цей день заплановано організований у закладі Dva Gusya Pizza, вартість комплексного обіду 180 грн. включено у загальну вартість. **Вечерю** заплановано на вибір відвідувачів або у ресторані готелю, або в будь-якому закладі розташованому поруч (кулінарія у магазині Варус, ресторан Груша тощо), орієнтовна вартість до 300 грн. не включено у загальну вартість.

2-й день – **сніданок** заплановано взяти в готелі у боксах і поснідати під час ранкового фотосету на Петровському відвалі, включено у вартість. **Обід** заплановано у ресторані готелю, або за бажанням туристів у будь-якому закладі поруч, орієнтовна вартість до 300 грн. не включено у загальну вартість. Вечеря не запланована, однак після завершення фото прогулянки проспектом Поштовим буде час і місце самотійно повечеряти.

2.2.2. Характеристика туристичних об'єктів.

Фототуристичні об'єкти першого дня покликані ознайомити учасників туристичної групи із містом та специфікою фотографічної зйомки в двох основних жанрах індастріал та стріт-фото (базові зображення фототуристичних об'єктів наведено у таблиці Б.1 додатку). Фототуристичний тур не розрахований на формування широкої обізнаності щодо міста, має дати інформацію у вигляді довідки про об'єкти фотографій, аби фототуристи могли проникнутися атмосферою та унікальністю міста, містян.

1-й день.

Флагшток висотою 72 метри у місті встановили на День Державного Прапора у парку Героїв та підняли на нього величезний державний стяг розміром 12x8 м, який добре видно з багатьох точок міста. До флагштока з боку проспекту Металургів веде «місячна доріжка», яка вечері м'яко підсвічується. Сходи з чорного граніту мають приховане підсвічування. Поруч із флагштоком розташовано невеличкий сквер прикрашений яскравим панно, вмонтовані у сталеві стели, з відомими символами України: Петриківським розписом, Половецькою Бабою, Тарасом Шевченком, Козаком Мамаєм. Кривий Ріг символізують кар'єр та сучасний бренд міста — «Ріг достатку», виконані у "металургійних" кольорах та гармонійно вписані у «вишиванку». Зображення на панно виконали майстри Дніпропетровщини у техніці гарячої художньої емалі, яка бере початок із Давнього Єгипту. Вона зберігає яскравий колір століттями, не псується від ультрафіолетових променів, вологи та перепадів температури [25].

Парк Героїв - розкинувся на площі 10 га. Закладений в лощині невеликої балки — притоки балки Червоної. Обладнаний гарними композиціями з дерев, алей, каміння. Донедавна в центрі парку стояла стела Героїв (нині перенесена в сквер перед будівлею виконкому Дзержинської район-ної в місті ради по просп. Миру). В останні роки головною пам'яткою парку став квітковий годинник [8]. Планується переобладнати парк під дитячий.

Квітковий годинник. Один з найбільших у світі квіткових годинників. Будівництво цього унікального об'єкту виконане всього за три місяці й велося в межах програми соціального партнерства з промисловими підприємствами Кривого Рогу. Годинник запущений 22 серпня 2011 р. Споруда незвичайної архітектури і краси з діаметром циферблату 22 м і довжиною хвилинної стрілки 13 м. Циферблат годинника являє собою бетонне коло, яке складається з 12 секторів, де висаджено 22 тис. квітів шести видів. Хід стрілки забезпечує годинниковий механізм, розташований під спорудою. Удень кожна година супроводжується мелодійним дзвоном, а вночі годинник підсвічується [8]. В основі композиції годинника на темно-зеленому полі розташовано герб Кривого Рогу, площину годинника покрито квітковими насадженнями. Квіткова композиція, яка вистилає «дно» годинника — інтерпретація квітки гігантських розмірів. Завершують композицію годинника ажурні об'ємні стрілки у вигляді світлових коробів. По периметру квіткового годинника розташовано інформаційні панорами, які ілюструють специфіку 7 адміністративних районів міста.

Пам'ятник Козаку Рогу - установлений у 2011 р. Одна з найпопулярніших пам'яток міста, оскільки скульптурна композиція висвітлює ту мить, коли козак Ріг зійшов з коня на кручах степової річки Саксагань у тому місці, де вона впадає в Інгулець. Пам'ятник відлито у бронзі та встановлено на постаменті, зробленому із брили криворізького природного каменю. Висота пам'ятника разом із постаментом 5,3 м. Автор пам'ятника заслужений художник України, почесний громадянин міста Кривого Рогу, скульптор Олександр Васякін [8].

Легенда про козака Рога. Згідно з цієї легендою, ще за часів панування у степових просторах славетної Січі, при злитті річок Інгульця і Саксагані, оселився старий козак, на прізвисько Ріг. Славний був козак: одні кажуть, що у бою втратив одне око, інші кажуть — що шкутильгав на одну ногу. Так чи інакше, називали його за це «кривим». Гарне було місце у козака: зливалися дві річки і повз це злиття проходив відомий Кизикерменський шлях, яким,

власне, козаки і чумакували у Крим по сіль..Тримав козак Ріг на цьому шляху шинок і всякий раз, коли козаки проїжджали повз нього, то вигукували: «Ну що, заїдемо до кривого Рога?» На що відповідали: «Заїдемо, заїдемо! Як же пропустити старого рубаку?» Так з часом і повелось.. Згодом тут виник козацький зимівник, назва якого так і залишилась — «Кривий Ріг» [8].

ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» передбачає коротку ознайомчу екскурсію з діяльністю підприємства у музеї та фотоогляд коксохімічного або металургійного виробництва (в залежності від того, що зможуть запропонувати на самому підприємстві). Важливо, що інформація про виробництва має бути викладена простою мовою лаконічно з акцентом на деталях, які мають потрапити в об'єктив фотографа. **Коксове виробництво**, де ведеться переробка кам'яного вугілля і подальше отримання з них коксу, коксового газу та хімічних продуктів коксування. Найбільшим споживачем продукції коксохімічного виробництва є ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», у виробничому циклі якого використовуються продукти коксування – кокс, сірчана кислота та очищений коксовий газ. У складі коксохімічного виробництва знаходяться: **вуглепідготовчий цех**, завдання цеху є прийом, відвантаження, зберігання вугільних концентратів, а також підготовка шихти і подача її у вугільні башти коксових цехів; **коксовий цех №1** призначений для отримання коксу та коксового газу з вугільної шихти, яка подається по конвеєрних трактах вуглеподачі з вуглепідготовчого цеху; **цех уловлювання** призначений для охолодження коксового газу, витяг з нього продуктів коксування і подальша передача його в **цех сіркоочищення**, останній призначений для очищення коксового газу від сірководню з наступним одержанням з сірководневого газу сірчаної технічної кислоти [13].

Прокатне металургійне виробництво займається виробкою всіх основних видів продукції підприємства і складається: блюмінг - призначений для виробництва заготовки для дрібносортних і дротяних станів підприємства, а також виробництва заготовки для відвантаження на експорт; сортопрокатний цех №1 (три дрібносортних і один дровий стан) -

виробництво арматурних профілів, куточків, смуг, катанки, кіл, квадратів; сортопрокатний цех №2 (два дрібносортих стани) - виробництво арматурних профілів, кіл, квадратів; прокатний цех №3 - виробництво кругів і катанки з конструкційних марок сталі, арматурного прокату в мотках; вальцетокарний цех - розточування, ремонт, фрезерування валків для випуску металопродукату, що відповідає вимогам світових стандартів; цех переробки металопродукції - виробництво наплавочного, зварювального дроту, а також металевої сітки та нестандартних виробів для цехів підприємства, виробництво гнutoї арматури і металопродукату кратних мірних довжин [13].

Швидкісний трамвай, програмою туру передбачено переїзд на швидкісному трамваї від ст. Кільцева до ст. Будинок Рад з ознайомчою метою (як унікальним видом транспорту) та як з цікавою фотолокацією для вивчення особливостей стріт-фото у підземці. Кривий Ріг – місто, яке стрімко розвивалось і наприкінці 1960-х років гостро постала проблема перевезення працівників металургійних підприємств з дому на роботу. В той час почалась активна забудова нових мікрорайонів Східний 1,2,3, Гірницький та Сонячний, а зручного транспорту на роботу не було. У 1970 році харківський інститут «Укрдіпрокомунбуд» розробив проект будівництва лінії швидкісного трамвая завдовжки 20 км з двома підземними ділянками. На момент проектування вважалось, що метротрам або легке метро буде тимчасовим рішенням транспортної проблеми і в майбутньому лінія буде перебудована у повноцінне метро. Чому одразу не повноцінне метро, а лише швидкісний трамвай? Тому, що в ті часи право на будівництво метрополітену мали лише міста-мільйонники, а на момент появи метротраму у Кривому Розі мешкало близько 700 тисяч осіб. А ще є думка, що у звичайному райцентрі не могли побудувати метро, поки у обласному центрі - Дніпрі, не буде такого виду громадського транспорту [11].

26 грудня 1986 року сталося урочисте відкриття першої черги швидкісного трамвая із 4 станціями, наприкінці 1989 року відкрили іще 3

станції, які ми відвідаємо під час подорожі: «Будинок Рад», «Проспект Металургів» та «Кільцеву». За часів незалежної України добудували третю чергу із 3 станціями. Остання станція на основній лінії була відкрита в травні 2001 року. До 2012 року лінія швидкісного трамвая була ізольована від мережі міського трамвая, однак наразі дві мережі об'єднали [11].

2-й день.

Другий день розпочинається засвітло, оскільки передбачає фотозйомку в жанрі пейзажного та панорамного фото в «золотий час».

Петровський відвал – це штучна гора висотою 150 м насипана із гірських порід які не містять залізної руди, тому складаються у такі гори. Петровський відвал був відсипаний близько 60 років тому Центральним ГЗК, і досі відсипається. Поверхня відвалу представлена різнокольоровими пагорбами різних гірських порід, частина його заліснена і рекультивується місцевими мешканцями, частина – являє собою «кам'яне море», виглядає як поверхня Марсу або як у пост апокаліптичних фільмах. З висоти відвалу відкривається захоплююча панорама на місто красива і у вранішні і у вечірні часи.

Кресівський гранітний кар'єр – гранітний кар'єр, створений іще у ХІХ ст. з метою виробництва будівельної сировини, був розширений у другій половині ХХ ст., експлуатувався до кінця 2000-х рр. У зв'язку із припиненням процесу відкачування підземних вод кар'єр поступово заповнився водою. Сучасні розміри кар'єра становлять: S – 24 га, S водного дзеркала – 8,55 га, довжина – 715 м, ширина – 466 м, глибина – близько 40 м. Зараз являє собою стихійну рекреаційну зону. Вода у кар'єрі в залежності від погоди та часу доби набуває відтінків лазурі, бірюзи, сталевого сірого. Об'єкт є надзвичайно привабливим для фотографії.

Червоне озеро – унікальне озеро для всієї України, вода в якому має червоний колір від окисненого заліза, на поверхні пляжу в теплу пору року формується соляна кірка та зростають солесоси (характерні для солоних

лиманів Причорномор'я). Насправді озеро має техногенне походження (щороку із надр Кривбасу відкачується понад 10 млн.м³ таких вод=об'єм води у Кресівському водосховищі) і являє собою відстійник шахтних вод відкачаних із глибин понад 1,5 км, оскільки води мають високу мінералізацію (солоність в середньому 36 проміле), то немає можливості по іншому їх утилізувати як таким чином відстоювати. Цікавий факт – насправді води відкачані із залізорудних шахт Кривбасу являють собою рештки давнього моря! Унікальний об'єкт для фотографії, найкраще виглядає до полудня в теплу пору року. Можна зробити справді марсіанські знімки.

Кар'єр ТОВ «Рудомайн» - іще один індустріальний туристичний об'єкт, який формує уявлення про відкритий спосіб видобутку залізних руд і дає стійке уявлення, що ти не на Землі, а на Марсі. Причина тому – яскравий червоний колір гірських порід. Місце для крутезних фотознімків у жанрі індастріал та панорами, художньої фотографії, кожен фотограф знайде тут собі місце для незвичних кадрів. Оригінальність об'єкта доповнює його історія, саме на цьому місці близько 140 років тому Олександр Миколайович Поль заснував перший криворізький рудник по видобутку багатой залізної руди Кривбасу, звідси розпочався період залізорудної лихоманки Кривого Рогу. Тут коріння сучасного міста.

Проспект Поштовий – найкрасивіша та одна із найстаріших вулиць Кривого Рогу, частково пішохідна. Колись у козацькі часи повз неї проходив відомий Чумацький шлях, пізніше 1775 р. на його місці було споруджено Кизикерменський поштовий тракт, саме тут було зведено перші двоповерхові будинки міста і розташовано контори різних промислових акціонерних товариств. Тут було облаштовано перші сквери і парки, відкрито театр, перукарні, майстерні з пошиву одягу, кабінети лікарів...Наразі це гомінка запашна вулиця міста де спокійно прогулюються містяни вихідними днями, саме тут можна зловити унікальні кадри стріт-фото закарбувавши сучасне життя міста на тлі архітектури старих будинків кінця 19 ст, зайшовши у вузьки провулки.

Фототуристичні об'єкти міста Кривого Рогу запропоновані у турі володіють, на думку автора, високими естетичними якостями, і здатні задовольнити смаки як новачків у фотографії, так і досвідчених майстрів.

2.2.3. Специфічні аспекти підготовки фототуру.

Підготовка до проведення фототуру обумовлює ряд організаційних і документальних нюансів, в першу чергу, це пов'язано із відвідуванням працюючих промислових підприємств: *Кар'єр ТОВ «Рудомайн» та ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»*. Для можливості включення цих об'єктів у фототур туристична агенція має підготувати документи – листи-прохання, де обов'язково зазначаються паспортні дані туристів та транспорт яким туристи будуть пересуватися. На ТОВ «Рудомайн» попередньо оформляють спеціальні пропуски, тому всі документальні нюанси мають оформлюватися як мінімум за тиждень до запланованої дати візиту. У листі-проханні обов'язково слід зазначити, що екскурсія здійснюється з метою фотографування, оговорюються умови комерційного використання відзнятого матеріалу. Діючі підприємства можуть відмовити в екскурсії в силу об'єктивних причин, тому на цей випадок туристична агенція має розробити альтернативний варіант програми, і запропонувати заміну названим об'єктам (наприклад це може бути кар'єр ПівдГЗК, або навчальна шахта КЗРК, або провальні поля поблизу ш. Козацька).

Обов'язково зробити лист-запит і на адресу КП *«Швидкісний трамвай»*, де вказати прохання дозволити фотозйомку і комерційного використання фотографій.

Ці нюанси є важливими, тому що зазвичай досвідчені фотографи їдуть у фототури з метою зробити унікальні яскраві фотороботи, які можна буде відправити для участі у різноманітних конкурсах фотографій. Туристи-новачки і любителі, як і просто туристи – прагнуть поділитися своїми враженнями у вигляді фото у соціальних мережах, отже це – дійсно важливо.

Ще однією особливістю фото туру – є робота фотографа-інструктора і гіда, однак, на нашу думку, найкращий варіант – коли одна особа поєднує в собі ці дві функції: є досвідченим фотографом-майстром своєї справи, і володіє загальною інформацією про історію міста, знає характеристики та особливості туристичних об'єктів (останнє впливає на емоційне наповнення фотознімків і унікальність кадрів кожного із фототуристів). Тому краще аби це була одна особа, тому що насправді фотографам не потрібно багато інформації про самі туристичні об'єкти, ця інформація буде мати характер інформаційної екскурсійної довідки, а під час переїздів гід може пояснювати нюанси зйомки в різних жанрах, особливості використовуваної техніки, тощо. Ми плануємо співпрацю із Олександром Водолазським на підставі трудового договору з нефіксованим робочим часом.

Перед початком фототуру (в його анонсі) та під час знайомства у перший день туру фотогід має попередити учасників, що згідно програми (але за бажанням) передбачено перегляд та вечірнє обговорення відзнятого матеріалу, для чого фототуристи на вечір мають відібрати найвдаліші знімки (по одному) кожного туристичного об'єкта. Цей момент особливо необхідний для недосвідчених фотографів – аби побачити помилки і технічні нюанси та почути коментарі професіонала (навчальний компонент), для любителів та професіоналів фото – аби поділитися враженнями і обмінятися досвідом зйомки.

Важливо також документально оформити роботу фотогіда із туристичною агенцією (як найманого працівника на підставі трудового договору з нефіксованим робочим часом) та туристичної агенції із перевізником (договір на транспортні послуги), підготувати та оформити страхування (туристична агенція).

2.3. Розробка бюджету фототуру

Планування бюджету фото туру здійснюється на основі обчислення вартості таких складових:

Транспорт. У договорі з перевізником загальна вартість перевезення разом з водієм визначена в розмірі **12000 грн за 24 години** роботи протягом двох днів.

Проживання: під час фототуру група буде проживати у бізнес-готелі «Optima Collection Аврора Кривий Ріг» одну ніч. **Вартість двомісного номера на 2024 р. становить 1467 грн** за номер зі сніданком (2 гостя) + ранній заїзд з 06:00 до 14:00 — 50% від вартості доби проживання в номері (сніданок входить у вартість) це становить **733,5 грн+тур збір за номер 71 грн** У підсумку маємо суму **9086 грн** з групи у 8 осіб

Харчування організовано таким чином, аби максимально забезпечити варіативність та індивідуальний підхід до гостей, частина харчування включена у вартість туру, інша – не включена на розсуд гостей і їх бюджет. У вартість включено: 1-й день – *сніданок* у ресторані готелю або Макдональдз у камерній обстановці для знайомства групи і фотогіда – 150 грн/особа +гід = $150*9=1350$ **грн**; передбачено *комплексний обід* за перед замовленням у «Два гуся» - 180 грн/особа+гід+водій = $180*10 = 1800$ **грн**, вечеря першого дня не входить у вартість і відбувається індивідуально за бажаннями гостей по рекомендації гіда (це може бути бюджетний варіант – кулінарія магазину «Варус», вечеря у ресторані готелю або в ін. закладі поблизу готелю). Харчування другого дня включене у вартість передбачає лише сніданок у ланч-боксах по передзамовленню в готелі у зв'язку із особливостями програми туру (включено у вартість проживання). Обід і вечеря другого дня не включені у вартість, оскільки під час обіду передбачається виселення із готелю, і краще це зробити індивідуально кожному гостю; вечеря передбачається після завершення програми фото туру і трансферу на вокзал. У підсумку вартість харчування в турі становить – **3150 грн** з групи. На інші

прийоми їжі гості розраховують вартість виходячи із рекомендацій гίδα та особистого бюджету.

Туристичні об'єкти – відвідування туристичних об'єктів здійснюється на безоплатній основі за попередньою домовленістю з промисловими підприємствами, інші є безоплатними.

Супровід кваліфікованого фтогίδα, який працює з групою туристів у 1-й день 13 год і у 2-й день – 15 год, у підсумку 28 год оплачується на погодинній основі виходячи із вартості 500грн/год. За тур – **14000 грн**. Фотогід працює на підставі трудового договору з нефіксованим робочим часом.

Страховання: у фото турі передбачається медичне страхування та страхування від нещасних випадків (активний туризм) від страхової групи ТАС пакет «ТАС-Мандрі» по Україні, вартість становить 40 грн/особа/2 дні, страхуванню підлягає і гід, тому у підсумку – $40 \cdot 9 = 360$ **грн з групи**.

Загальний кошторис витрат та собівартість туру позначені у таблиці нижче.

Таблиця 2.1

Кошторис витрат та собівартість фототуру

№	Найменування послуги	Вартість на 1 туриста грн	Вартість на 8 туристів, грн
Прямі витрати			
1.1	Витрати на рекламу в соцмережах	200	1600
1.2	Витрати на проживання: 1 двоомісний номер на добу на двох зі сніданком (1467+733,5+71= 2271,5 грн./добу/1 номер) 4 номери = 2271,5*4= 9086 грн/добу/група	1135,75	9086
1.3	Витрати на харчування: Сніданок – 150грн*9=1350 грн Обід – 180 грн*10=1800 грн Підсумок – 1350+1800= 3150 грн/група	393,75	3150
1.4	Витрати на транспортне забезпечення: погодинна оплата – 24 год за 2 дні*500грн = 12000 грн	1500	12000

1.5	Заробітна плата найманого працівника-фотогіда – погодинна оплата 28 год*500 грн= 14000 (Супроводжуючий працює на підставі трудового договору з нефіксованим робочим часом)	1750	14000
1	Сума прямих витрат: 1+2+3+4+5	4979,5	39836
2	Постійні накладні витрати (непрямі) – 2 тури на місяць	$3812/2/8=$ 238,25	1906
2.1	ЄСВ супроводжуючий на підставі трудового договору з нефіксованим робочим часом (22% від мін. з/пл. Мін з/пл становить 8000 грн.) 8000*0,22=1760 грн	-	1760
2.2	Єдиний податок ФОП 1: - 10% від прож. мінім.(2920 *0,1= 292 грн.за 1 міс.) на 01.01.2024р.	-	292
2.3	ЄСВ ФОП 1 (22% від мін. з/пл. Мін з/пл становить 8000грн.) 7100*0,22=1760 грн за 1 місяць	-	1760
	*Разом податки ФОП 1 групи ССО (спрощеної системи оподаткування) за місяць	292 грн+1760 грн+1760 грн =3812 грн за 1 місяць	
2.4	ПДФО та військової збір не сплачується. https://ips.ligazakon.net/document/situation-doc/SB_TREF	-	
3	Страховка (Страхова група ТАС передбачає пакет страхування для подорожей по Україні «Мандри-Україна»)	45	360
4	Загальна вартість туру (1+2+3):	5262,75	42102
5	Нормальний прибуток 10% від загальної вартості туру	526,3	4210,4
6	Загальна собівартість туру (загальна вартість туру + нормальний прибуток)	5789,05	46312,4
7	Кінцева вартість туру	5800	46400

Отже в таблиці відображено всі особливості формування загальної вартості туру:

- вартість на одну особу складає 5800 грн.
- вартість на 8 осіб складає 46400 грн.

Таким чином у вартість фототуру включено: витрати на рекламу в соцмережах, проживання у готелі та сніданки двох днів, обід в перший день,

транспортне забезпечення, послуги фотогіда (здійснює супровід у години прописані в програмі туру) та у перший день під час обговорення відзнятого матеріалу, страховка та всі необхідні оподаткування.

Не входить у вартість туру: обід другого дня, вечері двох днів та особисті витрати.

Щодо конкурентоспроможності ціни на туристичному ринку, слід сказати, що за такий насичений дводенний тур, який включає забезпечення комфортного проживання в зручному місці, основне харчування та послуги кваліфікованого фотогіда, невелика група подорожуючих (забезпечує індивідуальний підхід і фотоконсультації) – вартість у 5800 грн є конкурентоспроможною. В порівнянні із дослідженими у першому розділі фототурами можемо стверджувати, що вартість є цілком адекватною сучасному туристичному ринку України.

ВИСНОВКИ

Проведення дослідження дозволило нам виконати всі завдання та досягти поставленої мети – дослідити теоретико-практичні основи фототуризму і розробити фототур до Кривого Рогу.

1. Досліджено теоретико-практичні основи фототуризму. Фотографія - це мистецтво отримання фотознімків, де основний творчий процес полягає в пошуку та виборі композиції, освітлення і моменту фотознімку. Фотографія та туризм – галузі які почали майже одночасний розвиток, а об'єднались у фототуризм наприкінці 19 ст.

Однак не всі подорожі у яких туристи роблять фотографії слід вважати фототуризмом, насправді розрізняють 3 типи взаємозв'язку між туризмом і фотографією: - фотографія як форма фіксації та збереження спогадів, - фотографія - крок до просування туристичних продуктів, - фототуризм як нова функція в існуючій туристичній індустрії.

Фототуризм ґрунтується на декількох концепціях: за Deborsee Gogoї у подорожах об'єктом фотозйомки можуть бути пейзажі, портрети, природа, їжа і навіть мікрооб'єкти, а отже інтерес до таких об'єктів і місць їх розташування виступає метою туризму. В сучасному світі панують соціальні мережі і фототуризм перетворився на туризм індукований соцмережами - люди схильні подорожувати до місця призначення або атракції, зацікавившись контентом, розміщеним на різних платформах. Одним з вирішальних факторів, що сприяють прийняттю рішень туристами та формують їхні уявлення про туристичні дестинації, є імідж дестинації. Цей феномен ілюструє концепція О. Jenkins «герменевтичного циклу репрезентації» - фотографії туристів можна розглядати як форму спроектованих зображень і розпочати повторюваний цикл репрезентації, який зрештою вплине на перспективи інших туристів у сприйнятті зображень, і мотивах подорожей. Фотографія має значний вплив на туризм,

але все починається з фотографів, фотоапаратів та їхнього ставлення до природного і культурного середовища місця зйомки.

2. Визначено сутність та специфіку фототуризму. Існує багато визначень поняття фототуризм, однак далеко не всі вони відображають сутність цього виду туризму, часто дане словосполучення використовують як маркетинговий хід у просуванні звичайних турів, або підміняють поняття фотосесія поняттям фототуризм, та ін. Ми доповнили визначення наведене українським фототуристом Ігорем Меліком, і розуміємо, що фототуризм – це **спеціалізований вид туризму, який має на меті організоване відвідування певного регіону у сприятливих умовах для проведення фотографічної зйомки і підвищення рівня фотографічної майстерності.**

Основними організаційними формами фототуризму виступають фотоекскурсії та фототури. Фототур –це організована подорож тривалістю більше ніж 24 години, яка спрямована на фотографів (з різним ступенем фотомайстерності) та має на меті розвинути фотографічні навички і навчити новим технікам чи прийомам фотозйомки. Основною характеристикою фототуру є супровід групи професійним фотографом, що ділиться своїм досвідом та професіональним підходом з іншими учасниками туру.

Фототури вирізняються певною специфікою: орієнтовані на фото, є гнучкими, дають максимум практичних навичок, передбачають не чисельну групу (до 10 осіб), це подорож з одnodумцями в пошуках унікального та ідеального кадру.

Фототури класифікують за багатьма ознаками: видом використовуваної фототехніки, жанром, типом організації, сутністю та наповненням, фаховістю учасників.

Складовими фототуризму є : фототурист (споживач послуги) діяльність якого спрямована на певну туристичну дестинацію як локацію для зйомок (або декілька таких); інші складові забезпечують взаємодію фотографа із дестинацією через організатора подорожі (туристична агенція, туроператор), використання спеціального фотографічного обладнання та програмного

забезпечення, супровід кваліфікованого фотогіда, використання транспорту та залучення закладів розміщення та харчування.

3. Аналіз пропозиції фототурів по Світу та в Україні показав, що у Світі окрім пропозиції фототурів від звичайних туристичних агенцій та туроператорів сформувались вузькоспеціалізовані фототуристичні агенції, зазвичай прив'язані до популярних туристичних регіонів, однак не завжди. Ці агенції пропонують різні варіанти фототурів як до окремих туристичних destinations, так і цілі фототуристичні подорожі по декільком країнам світу, як активні походи з рюкзаками, так і комфортні подорожі із залученням готелів та ресторанів; ці подорожі супроводжуються кваліфікованими фотогідами. Наприклад, найбільша туристична агенція **Photoworkshop adventures** пропонує невеликі групові фотопригодницькі подорожі, які включають проживання високого класу, дивовижні можливості для фотозйомки, культурний досвід і ресторани у поєднанні з невимушеним і корисним навчальним процесом. Агенція пропонує більше 100 турів до різних регіонів і країн світу у супроводі 21 фотографа-професіонала. Вартість турів стартує від 8000 євро.

В Україні ніша фототуризму особливо не розроблена, немає на нашому туристичному ринку вузькоспеціалізованих туристичних агенцій, та і пропозиція фототурів не широка. Для українського туристичного ринку характерна підміна поняття фототуризм – подорожами до мальовничих місцевостей, де можна зробити красиві пейзажні фото (наприклад пропозиція Outdoor Ukraine фототур «Навколо Ісландії» без фототуристичної складової) або просто фотосесію на вуличках Львова. Відмічається застаріла інформація про організацію фототподорожей на 2016-2019рр. (Explorer Life, Igormelik), скоріше за все пандемія Ковід та війна в Україні не дозволили надалі розвивати таку вузькоспеціалізовану нішу. На 2024 рік лише Київська школа фотографії пропонує фототур «Бретань. Узбережжя Франції» за 1600 євро та туроператор Accordtour - фототур «А я в Парижі» за невідому вартість.

4. Автором розроблено фото тур «Залізна мозаїка: фототур по Кривому Рогу». Так було проаналізовано потенціал Кривого Рогу як фототуристичної локації, укладено базу даних потенційних фототуристичних об'єктів міста. Досліджено інші складові фототуру: фототуристи - хоча спеціального дослідження не проведено, однак досвід міста в організації і проведенні більше ніж 100 місцевих екскурсій, проведення турів до міста, фотографії та відгуки учасників цих подорожей, проведення фото екскурсій у місті дозволяють стверджувати, що м. Кривий Ріг може бути цікавим для фотографів із інших регіонів України та іноземних гостей. У місті працюють декілька туристичних агенцій спрямованих на внутрішній туризм та Спільнота творчих фотографів, яка може забезпечити фототуристичний супровід груп. Оскільки фототури передбачають не чисельні групи, тому проблем з пошуком закладів розміщення (від апартаментів до готелів) та закладів харчування не виникає, так само як із транспортним супроводом. Розвиток фототуризму в Україні обмежує військовий стан. Із безпекових міркувань краще реалізовувати розроблений турпродукт в умовах повоєнного стану, однак за умови готовності фототуристів приймати наявний ризик небезпеки є можливість у трансформованому вигляді проводити даний фототур і зараз. Розроблений тур вирізняється рядом характеристик:

Тема фототуру: «Залізна мозаїка: фототур по Кривому Рогу».

Кількість об'єктів відвідування – 12.

Кількість учасників туру – 8 осіб.

Вартість туру на 1 особу - 5800 грн (включає ночівлю у двомісному номері, два сніданки, один обід, супровід кваліфікованого фотогіда за програмою та вечірнє обговорення відзнятого матеріалу, транспортний супровід, страхування по програмі ТАС «Україна-Мандри», податки). У вартість не входить: обід другого дня та вечері обох днів, особисті витрати.

Тривалість: 2 дні / 1 ніч у двомісному номері Бізнес-готелю «Optima Collection Аврора Кривий Ріг»

Протяжність маршруту – загальна до 100 км: 1-й день - 30 км, 2-й день – 60 км. Транспортний супровід – орендований мікроавтобус місткістю до 12 осіб.

Цільова аудиторія фототуру - професіонали та любителі фотографії в унікальних туристичних локаціях, які прагнуть набути нових або вдосконалити існуючі фотографічні навички. В якості фотогіда ми плануємо залучити консультанта даної роботи засновника та члена ГО «Спільнота творчих фотографів Кривого Рогу» - Олександра Водолазського у якого є значний фотодосвід та досвід проведення фотоекскурсій у Кривому Розі. Програма туру передбачає два дні насиченої подорожі по найдовшому місті Європи в поєднанні з практичним інтенсивом з фотомистецтва.

Перший день (з 11-00 до 21 00) знайомить із містом та особливостями зйомки у двох основних жанрах: індастріал та стріт-фото на туристичних локаціях центральної та південної частини міста: фотопрогулянка до флагштоку, парку Героїв, Квіткового годинника, пам'ятника Казаку Рогу. Майстер-клас зі стріт-фото, екскурсія+індастріалфото на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», стріт-фото у підземці. Завершується перший день вечірнім переглядом відзнятого матеріалу та коментарями фотогіда, обмін досвідом.

Другий день (з 5-00 до 19-30) спрямований на ознайомлення із особливостями пейзажних та панорамних фото у «золоту годину» та базується на туристичних об'єктах північної та центральної частини міста: Фотосет «Золота година на Петровському відвалі», Кресівський гранітний кар'єр, Червоне озеро, індастріал фото на кар'єрі ТОВ «Рудомайн», завершується фото тур фотопрогулянкою по проспекту Поштовому.

Підготовка до проведення фототуру обумовлює ряд організаційних і документальних нюансів, в першу чергу, це пов'язано із відвідуванням працюючих промислових підприємств: Кар'єр ТОВ «Рудомайн» та ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та КП «Швидкісний трамвай». У договорах обов'язково прописувати дозвіл на фотографування та подальше

використання відзнятого матеріалу. Важливо документально оформити роботу фотогіда із туристичною агенцією (як найманого працівника на підставі трудового договору з нефіксованим робочим часом) та туристичної агенції із перевізником (договір на транспортні послуги), підготувати та оформити страхування (туристична агенція).

Кошторис витрат та загальний прорахунок фототуру дозволили встановити вартість на 8 осіб - 46400 грн., у перерахунку на одну особу -5800 грн. Щодо конкурентоспроможності ціни на туристичному ринку, слід сказати, що за такий насичений дводенний тур, який включає забезпечення комфортного проживання в зручному місці, основне харчування та послуги кваліфікованого фотогіда, невелика група подорожуючих (забезпечує індивідуальний підхід і фотоконсультації) – вона є конкурентоспроможною і цілком адекватною сучасному туристичному ринку України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Balomenou N., Garrod B. Photographs in tourism research: Prejudice, power, performance and participant-generated images. *Tourism Management*. Vol. 70, February 2019, P. 201-217 // <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.08.014>.
2. Види цифрових фотокамер (фотоапаратів). URL: <https://www.conspectus.online/2017/09/types-of-digital-cameras.html> (дата звернення 14.03.2024).
3. Chalfen R. M. Photography's Role in Tourism: Some Unexplored Relationships. *Annals of Tourism Research*. October/December 1979. VI(4).P. 435–447 // [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(79\)90006-9](https://doi.org/10.1016/0160-7383(79)90006-9).
4. Dan Dao. Photographic tourism in Vietnam. LAB University of Applied Sciences Bachelor of Tourism and Hospitality Management, 2022. URL: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/784329/Dan_Dao.pdf?sequence=2&isAllowed=y (дата звернення 12.03.2024).
5. Discover how today's photo tourism industry developed. URL: <https://www.pendaphototours.com/history-travel-photography/> (дата звернення 11.03.2024).
6. Gogoi D. A conceptual framework of photographic tourism. *International Journal of Research in Applied, Natural and Social Sciences*. (IMPACT: IJRANSS). Vol. 2, Issue 8, Aug 2014, P. 109-114 URL: <https://archive.org/details/13.AppliedTheConceptualFrameworkOfPhotographicDeborshee/page/108/mode/2up> (дата звернення 12.03.2024)
7. Jenkins O. Photography and travel brochures: The circle of representation. *Tourism Geographies*. V. 5(3), P. 305–328. Retrieved on 1st September 2022. // <https://doi.org/10.1080/14616680309715>.
8. Казаков В. Л., Килимчук А. Ю., дворчук Е. В., Пацюк В. С. Путівник оглядової екскурсії «Кривий Ріг — місто руди і металу». Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2014. С. 9, 25.

9. Kaewnopparat Justin. The Impact of Photography on Tourism: Photography Construction Perspective."PhD diss., University of Tennessee, 2017. URL: https://trace.tennessee.edu/utk_graddiss/4631 (дата звернення 17.03.2024).
10. Кляп М.П., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму : навчальний посібник. Київ : Знання, 2011. 334 с.
11. Криворізький швидкісний трамвай - унікальний позавуличний транспорт України/ URL: <https://alltransua.com/posts/post/20> (дата звернення 10.04.2024)/
12. Larsen J. Geographies of Tourism Photography: Choreographies and Performances. In J. Falkheimer, & A. Jansson (Eds.), Geographies of Communication: The Spatial Turn in Media Studies (pp. 243-261). URL: https://rucforsk.ruc.dk/ws/files/2203416/GEOGRAPHIES_OF_TOURIST_PHOTOGRAPHY__CHOREOGRAPHIES_AND_PERFOR.pdf (дата звернення 17.03.2024).
13. Металургійне виробництво ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». URL: <https://ukraine.arcelormittal.com/production-cycle/steel-production> (дата звернення 1.04.2024).
14. Офіційний сайт бізнес-готелю «Optima Collection Аврора Кривий Ріг». URL: <https://optimahotels.com.ua/uk/hotels/aurora-kryvyi-rih/> (дата звернення 21.03.2024).
15. Офіційний сайт Київської школи фотографії. URL: <https://photoschool.ua/ua/club/1112-fototur-svyatogorsk-2> (дата звернення 7.04.2024).
16. Офіційний сайт туроператора Accordtour. URL: <https://www.accordtour.com/tours/261418/fototury> (дата звернення 12.04.2024).
17. Офіційний сайт Школи фотографії ім. Дієго Марадони (м. Львів). URL: <https://photomaradona.com/courses/> (дата звернення 2.04.2024).
18. Офіційний сайт FlixBus. URL: <https://flixBus.com/uk/detali-turu/navkolo-islandiyi-avtomobilnyj-fototur-z-nochivljamy-v-kempinhakh/> (дата звернення 9.04.2024).

19. Photography and Tourism. Posted in: Photography on October 21, 2010. URL: <https://www.tourismtheories.org/?p=827> (дата звернення 26.03.2024).

20. Photographic-tourism. URL: <https://www.tawa.go.tz/photographic-tourism> (дата звернення 26.03.2024).

21. Сайт фототуриста Ігора Меліка. URL: <http://igormelika.com.ua> (дата звернення 10.03.2024).

22. Sontag, S. On Photography. London : Penguin Books. 1977.

23. Сторінка у Фейсбук ГО «Спільнота творчих фотографів Кривого Рогу». URL: <https://www.facebook.com/groups/ctfoto> (дата звернення 20.04.2024).

24. Travel photography. A Journey Into The Realm of Light. URL: <https://www.itsalltriptome.com/photography/about-travel-photography/> (дата звернення 15.04.2024).

25. У Кривому Розі відкрили унікальний флагшток-велетень, який "виростає" з-під землі. URL: https://lb.ua/news/2021/08/23/492295_krivomu_rozi_vidkrili_unikalniy.html (дата звернення 15.04.2024).

26. Фотографія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення 25.03.2024).

27. Фототур. URL: <http://photography.in.ua/category/events/photo-tour/> (дата звернення 26.03.2024).

28. Фототур: вид туризму чи фотомистецтва? URL: <http://photography.in.ua/articles/advice/fototur-vyd-turyzmu-chy-riznovyd-fotoshkoly/> (дата звернення 13.04.2024).

29. 40 видів фотографії про які варто знати: від художньої до воєнної. URL: <https://blog.depositphotos.com/ua/vydy-fotografiyi.html> (дата звернення 19.04.2024).

Сайти фототуристичних агенцій світу

30. <https://aaronstours.com/>

31. <https://www.aperturetours.com/>
32. <https://www.barcelonaphotographytour.com/>,
33. <https://gotophototour.com/>
34. <https://inscapephototours.com/>
35. <https://israelphotographytour.com/>
36. <https://www.nationalgeographic.com/expeditions/interests/photography/>
37. <https://phototoursworldwide.com/>
38. <https://photoworkshopadventures.com/>
39. <https://photoworldtours.com/>

ДОДАТКИ

Додаток А**Специфіка сучасних фотоапаратів.**

Риси відмінності цифрового фотоапарату від плівкового (аналогового):

1. У цифровому фотоапараті функції плівки, тобто світлочутливого елемента, що сприймає потік фотонів і перетворює його у зображення, виконує сенсор (матриця).
2. Принцип роботи з цифровими та плівковими фотоапаратами практично однаковий: в обох варіантах основними налаштуваннями є значення діафрагми, витримки та світлочутливості (ISO).
3. У плівкових фотоапаратах не існує (технічно неможливо) таких функцій, як "live view", записування відео, дротовий чи бездротовий трансфер даних тощо.
4. Плівкові фотокамери нині значно дешевші (за винятком ретро та ексклюзивних моделей), аніж цифрові, однак фінансові витрати у процесі експлуатації мають зворотню тенденцію.
5. Для роботи фотожурналіста в сучасних умовах плівкові камери не мають жодної переваги над цифровими (усім фанатам "душі в фото", "неповторного зерна" і т.д. раджу не сплутувати працю художників та репортажників).

DSLR (Digital Single Lens Reflex Cameras) – цифрові дзеркальні фотоапарати. Також їх називають просто "дзеркалки".

Усі DSLR поділяються на **Full Frame** (варіанти назви: "фулфрейми", "FF", "повнокадрові") та **APC-C** (найчастіше їх називають "кропи"). Розмежування відбувається на основі розміру сенсора. Якщо сенсор камери відповідає плівковому стандарту 35мм (36 × 24 мм), то її вважають Full Frame, якщо ж матриця менша від зазначеного розміру — "кропом" (їхні розміри варіюються в межах між 20,7 × 13,8 мм і 25,1 × 16,7 мм).

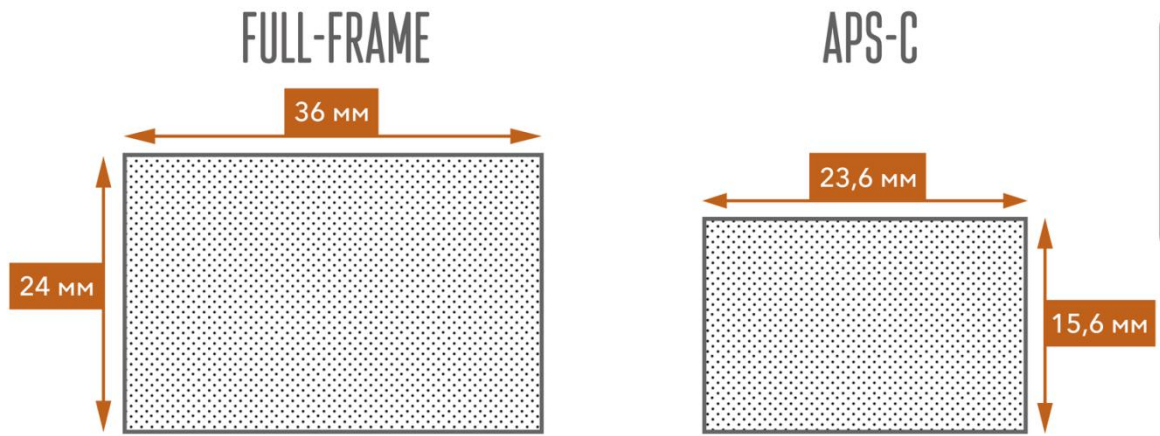

Рис. А.1. Співвідношення розмірів Full Frame та APS-C (Difference between Full Frame & APS-C) [2].

Вплив розміру матриці на зображення —чим більша матриця, тим краще. Однак навіть таке логічне міркування не є абсолютним, який не піддається дискусії. Як працює дзеркальна фотокамера зображено на рис. А.2., а механізм їх роботи такий:

1. Світло проникає через лінзу в корпус фотоапарата, де на його напрямку стоїть дзеркало під певним кутом;
2. Відбитий дзеркалом потік фотонів потрапляє у пентапризму та після кількох заломлень виводиться у видошукач (тому ми бачимо зображення так, як його бачить наша камера);
3. Коли відбувається спуск затвора (власне, процес зйомки), дзеркало піднімається (у цей момент ми нічого не бачимо у видошукачі — логічно, правда ж?);
4. Одночасно з підйомом дзеркала відкриваються т. зв. шторки перед матрицею, тобто світло потрапляє з об'єктива прямо на світлочутливий елемент [2].

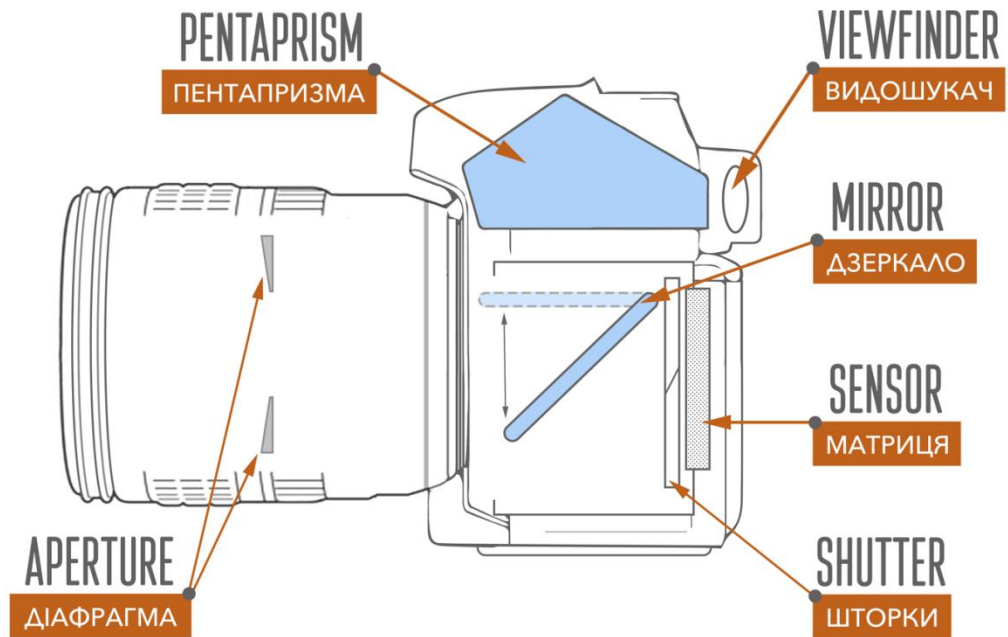

Рис. А.2. Узагальнена схема ключових елементів DSLR (Generalized scheme of DSLR's key elements) [2].

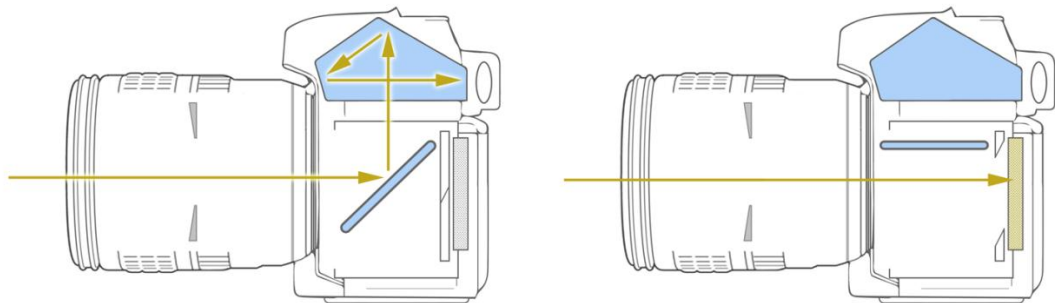

Рис. А.3. DSLR в режимах опущеного та піднятого дзеркала (DSLR in down and up mirror mode) [2].

MIRRORLESS – група цифрових бездзеркальних фотоапаратів. До неї належать всі камери, у тому числі й мобільних гаджетів, у яких спрощений (порівняно з DSLR) принцип роботи. Традиційно бездзеркальні камери вважалися гіршими, що було об'єктивно зумовлено якістю генерованого зображення. Єдиною їхньою перевагою залишались компактність (маленькі габарити) та ціна (значно дешевші, ніж DSLR). Однак упродовж кількох останніх років ситуація перестала бути однозначною. Якщо мова цифромкомпакти (Compact Digital Cameras), або як їх зазвичай називають — "мільнички", то вони далі неконкурентноспроможні для виконання якісних

фотографій. Найбільший інтерес становлять бездзеркальні системні камери (варіанти назви: "Compact System Cameras", "Mirrorless Interchangeable Lens Cameras", "MILC", "бездзеркалки") [2]. Цей вид фототехніки активно розвивається та станом на 2017 рік є прямим конкурентом DSLR. Нині ринок перестав бути біполярним: або Nikon, або Canon. Повертаються колись легендарні бренди: Sony, Fuji, Olympus та ін. Бездзеркалки тепер не можна ототожнювати з маленькою, поганенькою матрицею, бо якщо брати за критерій порівняння величину світлочутливого елемента, то аналогічно з дзеркальними камерами, у MILC є фулфрейми та кропи. Щодо якості матриць (кольоропередача, відсутність шумів на високих значеннях ISO тощо), то й тут бездзеркальні системні камери вже досягли вражаючих результатів. Також сучасні моделі забезпечують можливість варіантивного використання об'єктивів і периферійного обладнання. Однак не варто думати, що епоха DSLR закінчилась. Надто довго не було серйозних альтернатив, щоб тепер швидко люди міняли свої звичні робочі інструменти. Також перехід з однієї системи на іншу сповільнився ростом габаритів бездзеркальних камер. Ще недавно мережею активно поширювалася реклама з гаслами на кшталт: "навіщо тягати з собою величезні дзеркалки, якщо можна взяти компакту Sony", а зараз таких закликів дедалі менше. Звичайно, відсутність дзеркала та пентапризми дали можливість трішки зменшитись, але щоб задовільнити "апетити" фотожурналістів сучасні камери мають бути таким собі швейцарським ножом — надійними та багатофункціональними [2].

Таблиця А.1

Жанри фотографій у фототуризмі (укладено автором за [29])

Основні жанри фотографії	Характеристика	Приклад фото
Абстрактна фотографія	- є експериментальною або концептуальною, виходить за межі звичайних зображень об'єктів. У цьому жанрі знімки можуть бути постановчими, а також відредагованими для надання нереалістичного вигляду реальним об'єктам. Фотографи прагнуть виразити своє художнє бачення чи проілюструвати концепцію, а не передати те, що бачать	
Аерофотографія	- будь-яке зображення, зроблене з повітря. У минулому знімки згори вважалися аерофотознімками. Зараз, з появою високоякісних дронів, цей жанр більше асоціюється з дрон-фотозйомкою. Аерофотографія не обмежується лише пейзажними кадрами. Сучасні креатори роблять знімки з повітря у багатьох жанрах, це дозволяє отримати унікальні зображення з нестандартним ракурсом	

<p>Архітектурна фотографія</p>	<p>- спрямована на точне візуальне зображення об'єкта. До жанру можна віднести зйомку екстер'єрів та інтер'єрів будівель, а також цікавих архітектурних елементів, мостів і міських пейзажів. У цьому стилі фотографи часто роблять акцент на лініях, формах, матеріалах, кольорах і візуально привабливих частинах споруд. Архітектурна зйомка потребує знання правил роботи з природним світлом, певних технік фотозйомки та основ композиції. Є два підвиди архітектурної фотографії: фотографія нерухомості, суть якої у зйомці будинків для продажу; дослідження міст, в тому числі покинутих.</p>	
<p>Астрофотографія</p>	<p>– це зйомка астрономічних тіл (зірки, метеори, планети, галактики) та явищ (місячні або сонячні затемнення, чорні діри), коли знімають видимі неозброєним оком ділянки нічного неба. Вимагають якісного обладнання, правильні налаштування камери та знання спеціальних прийомів</p>	
<p>Чорно-біла фотографія</p>	<p>– вид монохромної фотографії, яка містить лише нейтральні сірі тони й позбавлена додаткових кольорів. Монохромні відтінки резонують на глибшому рівні й дозволяють створювати позачасові елегантні знімки. Чорно-білі зображення можна отримати за допомогою монохромних камер і належних налаштувань або шляхом постобробки кольорової світлинки. Монохроматична палітра дає можливість зробити акцент на об'єкті, формі, текстурі, візерунках, світлі й композиції.</p>	

<p>Комерційна фотографія</p>	<p>- передбачає створення зображень у комерційних цілях, найчастіше для реклами або продажу продукту чи послуги. Цей жанр допомагає брендам і компаніям вести візуальну комунікацію зі своєю цільовою аудиторією, продавати товари й послуги та доносити правильні повідомлення. Такі зображення часто використовують у цифровій і друкованій рекламі та промоматеріалах. Завдяки широкому спектру використання комерційна фотографія також може перетинатися з модною, продуктовою, лайфстайл та фуд-фотографією.</p>	
<p>Документальна фотографія</p>	<p>– жанр, суть якого полягає у зображенні реальних подій, людей, місць і предметів. Завдання – створення правдивих знімків, які з часом набувають більшого значення. Цей стиль фотографії часто використовують у репортажах і для фіксації важливих історичних подій</p>	

<p>Редакційна фотографія</p>	<p>– вид фотографії, призначений для відображення історії або людини в різних ЗМІ, зокрема в газетах, журналах або блогах. Об'єктом редакційної фотографії може бути будь-хто – від зірок спорту, моди чи кіно до звичайних людей, які стають частиною історії чи креативної концепції. Вимагає ліцензування.</p>	
<p>Фотографія подій</p>	<p>- охоплює зйомку різних заходів, зокрема весіль, випускних, конференцій, корпоративних вечірок, ярмарків, концертів, музичних фестивалів і спортивних змагань. Ці фотографії можна використовувати як в особистих, так і в комерційних цілях, а також для реклами події, компанії чи організації. Фотографія подій також перетинається з напрямом автентичної фотографії, оскільки зазвичай передбачає створення непланованих, щирих знімків у динамічному середовищі.</p>	
<p>Художня фотографія</p>	<p>– це засіб творчого вираження фотографа спрямована на створення художніх, креативних, а іноді й сюрреалістичних зображень, які передають бачення, ідею чи концепцію автора. Такі знімки часто використовують у журналах або ЗМІ, їх також можна оформляти в рамки, виставляти в галереях або продавати як твори мистецтва.</p>	

<p>Промислове фото</p>	<p>- тип фото, яке зображує фабрики, заводи, машини, обладнання, робітників та індустріальні пейзажі. Ці знімки зазвичай використовують у комерційних цілях для сайтів, конференцій, виставок, друкованих матеріалів і сувенірної продукції. Промислова фотографія пов'язана з дослідженням міст, особливо покинутих будівель, а також передбачає зйомку індустріальних районів.</p>	
<p>Пейзажна фотографія</p>	<p>- зображує природні сцени – від величних гір, пустель і водоспадів до пшеничних полів. Представники жанру зазвичай знімають дику природу, але в їхній об'єктив також можуть потрапляти конструкції, створені людиною. Пейзажна фотозйомка – один з найпопулярніших і найдоступніших видів фото.</p>	
<p>Лайфстайл-фотографія</p>	<p>- документує повсякденні сцени та реальні життєві ситуації в природному середовищі. Усе – аби художньо передати історію людей. Попри те, що лайфстайл-зйомка може бути постановочною, у цьому напрямі фотографи прагнуть створювати щирі й автентичні знімки.</p>	

Нічна фотографія	<p>- всі знімки, зроблені у нічний час, вона фіксує міські пейзажі, нічне життя та природу, освітлену штучним або місячним світлом. Зйомка вночі складна через непередбачувані умови освітлення.</p>	
Фото просто неба	<p>- всі знімки, зроблені поза приміщенням: фото дикої природи, пейзажне та вуличне. Зйомка просто неба дає доступ до великого розмаїття фонів, об'єктів і умов освітлення. Однак фотографам варто знати про найкращий час для зйомки на відкритому повітрі, щоб уникнути переекспонованих знімків і небажаних тіней.</p>	

<p>Портретна фотографія</p>	<p>– один з найпоширеніших жанрів. У ньому фотограф має розкривати особистість або настрій суб'єкта, використовуючи позування, освітлення та фони. Цей жанр дуже доступний, оскільки такі світлини можна отримати за допомогою одного об'єктива та природного освітлення.</p>	
<p>Стокова фотографія</p>	<p>– створення зображень, які продають для використання через різні моделі ліцензування. Фотографи, які працюють у цьому жанрі, найчастіше дозволяють стоковим агентствам і сайтам займатися продажем в обмін на можливість охопити велику клієнтську базу.</p>	
<p>Вулична фотографія</p>	<p>– це жанр, який існує для фільмування повсякденного життя у громадських місцях. Вуличні знімки переважно не постановчі, їх роблять спонтанно, іноді без відома об'єкта. Це намагання зафіксувати звичайні моменти чи взаємодію людей.</p>	

<p>Travel-фотографія</p>	<p>– універсальний термін, який стосується будь-якого зображення, зробленого у віддаленому, екзотичному чи незнайомому місці з метою підкреслити туристичні, культурні чи історичні характеристики певної локації. Він охоплює широкий спектр жанрів, включаючи фотографію дикої природи, а також пейзажну, лайфстайл, портретну і вуличну фотографію. Travel-фотографія може надихати, заохочуючи людей до планування подорожі, або інформувати, демонструючи культурні паралелі між людьми.</p>	
<p>Підводна фотографія</p>	<p>– це будь-які знімки, зроблені під водою, розділені світлини (підводні кадри, коли верхня половина зображення знаходиться над водою), а також фотографії морського життя, зняті через скло акваріума. Такі фотозйомки, як правило, проводять під час занурення, підводного плавання, звичайного плавання, з підводного човна чи за допомогою автоматичної камери, опущеної з поверхні. Передбачає зйомку дикої природи, макрозйомку, спортивну та портретну зйомку.</p>	
<p>Фото дикої природи</p>	<p>– зйомка різних форм дикої природи в їхньому природному середовищі. Для цього потрібні терпіння й концентрація, адже фотографи дикої природи можуть чекати годинами, щоб зафіксувати унікальних тварин. Для створення знімків їм необхідне спеціальне обладнання, як супертелефото, ширококутний і макрооб'єктив, а також безпечні місця зйомки.</p>	

Фототуристичні об'єкти «Залізна мозаїка: фототур по Кривому Рогу»

Назва	Фото
1-й день Флагшток	
Парк Героїв	

Квітковий
годинник

Пам'ятник
Козаку Рогу

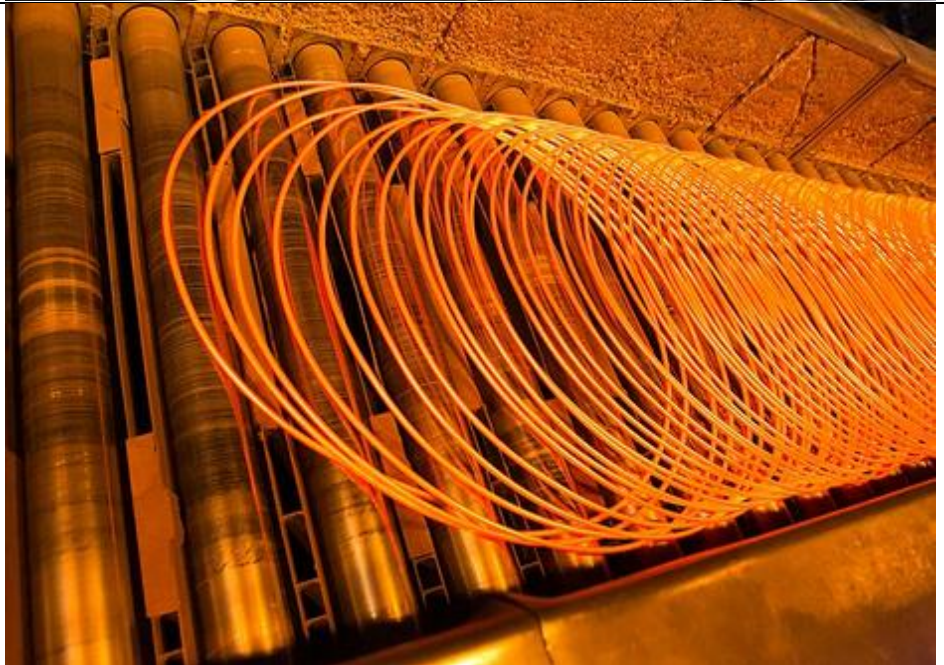
ПАТ
«АрселорМіттал
Кривий Ріг»

Коксове
виробництво

Прокатне
металургійне
виробництво

Швидкісний
трамвай

2-й день

Петровський
відвал

Кресівський
гранітний кар'єр

Червоне озеро

Кар'єр ТОВ
«Рудомайн»

Проспект
Поштовий

